

Анабаптисти

Хто вони?

*Історія та віровчення християнських спільнот,
відомих також як меноніти, гуттерити й аміші*

Анабаптисти

Хто вони?

*Історія та віровчення християнських
спільнот, відомих також як меноніти, гуттерити й аміші*

Дейл А. Буркхолдер

«Друкарня Благодать»

2022

Міжнародне служіння Господнє

вул. Лермонтова, 7-А

Новосілки

м. Київ, Україна 03027

+38-096-124-06-30

mennonite.ukraine@gmail.com

Фотографії на обкладинці

Вгорі: замок у долині Емменталь у Траксельвальді (Швейцарія).
У цьому замку перебували ув'язнені за свою віру деякі з прабатьків
сьогоднішніх американських менонітів.

Внизу: анабаптистська/менонітська сім'я сьогодні.

Назва мовою оригіналу: *The Anabaptists — Who Are They?*

Перекладач: Олександр Невидайло

© Grace Press, Inc., 2022 p.

Видавництво

Grace Press, Inc.

2175 Division Highway, Ephrata PA 17522 USA

Передмова

Серед людей, які сповідують Ісуса Христа, є багато різноманітних течій, представники яких по-різному проявляють віру в повсякденному житті. Багато людей лише називають себе християнами, але не є ними насправді. Їхні предки, наскільки їм відомо, були християнами, але самі вони не знаходять час навіть читати священну книгу всіх християн — Біблію або ж читають із неї окремі уривки, не вникаючи в їхню суть. Але є й справжні християни, які дійсно вірять твердо, регулярно читають Біблію й намагаються в усіх аспектах свого життя наслідувати Ісуса, свого Господа і Спасителя. Такі християни також долучаються до церкви, члени якої так само ревно ставляться до своєї віри й до послуху Слову Божому в усіх життєвих ситуаціях.

Ця книга — про одну із течій таких християн, яких називають анабаптистами. Вони з'явились наприкінці Середньовіччя. До того часу вже багато століть католицька церква пильно «охороняла» Слово Боже від простих людей, тримаючи їх у духовному морозі й необізнаності.

Однак винахід друкарського верстата, а разом із ним зростання цікавості до стародавніх писань, спонукали людей до невтомних пошуків правди. Саме це й спричинило в Західній Європі XVI ст. Реформацію, коли внаслідок відокремлення від католицької церкви сформувалася протестантська течія християнства. Однак течія, про яку йдеться в цій книзі, не належала ні до католиків, ні до протестантів. Ці християни

стали третьою гілкою Реформації, супротивники якої презирливо називали їх **анабаптистами** (перехрещенцями) за їх переконання, що церква має складатися з відроджених послідовників Ісуса, які виконують біблійну заповідь, охрещуючи людей після їхнього покаяння: «...*Покайтеся, і нехай же охреститься кожен із вас у Ім'я Ісуса Христа на відпущення ваших гріхів...*» (Дії апостолів 2:38). Через це вони не хрестили немовлят, які не могли свідомо покаятись і увірувати в Ісуса, а хрестили тільки дорослих, які визнали свої гріхи перед Богом і виявили бажання надалі служити Йому. Оскільки ж вони свого часу вже були охрещені в дитинстві, католики й протестанти вважали це перехрещуванням.

Самі ж анабаптисти мали іншу думку: для них це було єдине справжнє хрещення, а хрещенню в дитинстві вони не надавали ніякого значення. Себе вони називали не «анабаптистами», а «братами», хоча в різні часи та в різних регіонах їх називали по-різному. У Швейцарії — «швейцарськими братами», в Нідерландах — «менонітами», а в Моравії (регіон теперішньої Чехії) тих, хто суворо дотримувався правил спільного володіння майном, називали «гуттеритами».

Ця книга описує історію, а також біблійне віровчення анабаптистських церков. Особливу увагу приділено спільнотам, відомим сьогодні як меноніти. Ми закликаємо читачів самостійно досліджувати Біблію, щоб переконатися, чи справді ці вчення засновані на Слові Божому, а також визначити, наскільки сучасний «християнський» світ відповідає вченням Слова Божого.

Для нас, анабаптистів, основою віровчення є Біблія. Ми вважаємо Біблію (Старий та Новий Заповіти) Словом Божим і віримо, що воно «...*Богом надхнене, і корисне до навчання, до докору, до направи, до виховання в праведності*» (2 Послання до Тимофія 3:16). Заповіді в Новому Заповіті й сьогодні є взірцем

та путівником для повсякденного життя віруючих: *«Закон і Пророки були до Івана; відтоді Царство Боже благовіститься, і кожен силкується втиснутись в нього»* (Євангелія від Луки 16:16). Про «нову й живу дорогу» (Послання до євреїв 10:20), тобто про докорінні зміни, які сталися з приходом духовного Царства Божого в новозаповітні часи, детальніше написано в таких уривках Святого Письма: Євангелія від Матвія 5:17-48; Послання до євреїв 7:12; 9:15; 10:19-21. (Ми радимо кожному читачеві уважно прочитати ці уривки та поміркувати над ними).

Ця книга — не наукова історична праця, вона адресована широкому колу читачів. Автор сподівається, що читач уже має певне уявлення про загальні переконання християн. Сам він належить до спільноти консервативного менонітського братства, тож і пише в цьому руслі. Говорячи «ми», він має на увазі передусім віровчення і практичний спосіб життя, характерні саме цій гілці анабаптизму.

Перші віки християнства

Вступ

Біблія — основа наших переконань і віровчення, проте на наше мислення й нинішній спосіб життя також мали значний вплив різноманітні чинники та події минулого. Саме тому на початку цієї книги представлено наше розуміння історії церкви.

Як уже сказано в передмові, анабаптизм як християнська течія виник на початку XVI ст. в період Реформації в Європі. Розуміння подій, які відбувалися між зародженням Церкви й Реформацією, допоможе нам краще зрозуміти історію менонітів. Тож відправимося в минуле — до найперших подій в історії християнства.

Історичний огляд

Християнство зародилося в Єрусалимі й поширилося далеко за його межі. Це сталося на виконання повеління Христа апостолам, а також через переслідування християн у Єрусалимі, коли *«ходили тоді розпорошенці, та Боже Слово благовістили»* (Дії апостолів 8:4). Спочатку юдеї, а потім — язичники жорстоко переслідували перших християн.

Згодом церква почала втрачати свою первісну чистоту й ревність. До неї стали проникати різноманітні лжевчення та нездорові звичаї. Замість простої віри й богослужінь християни почали наділяти релігійним значенням та обожнювати різні предмети: хрести, кістки померлих святих (мощі),

зображення Ісуса та Його матері Марії. Але Біблія не лише не мовчить про це, а навіть засуджує подібне ставлення до таких речей.

Деякі спотворення з'явилися й у вченні церкви щодо обрядових настанов або «таїнств». Замість простого пояснення, що чаша та ламаний хліб під час причастя — це пам'ятні символи смерті нашого Спасителя Ісуса, церква почала навчати, що вони буквально стають Його тілом і кров'ю. Проте Святе Письмо каже інакше: *«Подяку віддав, і переломив, і сказав: «Прийміть, споживайте, це тіло Моє, що за вас ламається. Це робіть на спомин про Мене!» Так само і чашу взяв Він по Вечері й сказав: «Ця чаша — Новий Заповіт у Моїй крові. Це робіть, коли тільки будете пити, на спомин про Мене!»»* (1 Послання до коринтян 11:24-25).

Щодо хрещення з'явилася думка, що воно спасає само по собі, а не є лише «обітницею Богові доброго сумління» (1 Послання Петра 3:21) після покаяння людини. Через хибне тлумачення, зрештою, почали хрестити немовлят, а не дорослих, які покаялися. Згодом цілі народи почали вважатися «християнськими» по праву народження, а не через особистий та свідомий вибір слідувати за Ісусом і коритися Його Слову.

Священники почали стверджувати, що вони — представники Христа у справі прощення гріхів. Марію, Ісусову матір, почали вважати посередницею між Богом і людиною, хоч у Писанні чітко говориться, що *«один-бо є Бог, і один Посередник між Богом та людьми, — людина Христос Ісус»* (1 Послання до Тимофія 2:5). Зрештою, авторитет церкви, на той час відомої як кафолічна церква, почали ставити вище авторитету Писання.

Багато років церкву переслідували язичницькі правителі. Однак у 313 р. імператор Костянтин видав Міланський едикт,

який поширив свободу віросповідання на всіх підданих його імперії. Це стало підґрунтям для подальшого розквіту «християнства» як державної релігії, а не духовного царства, яке перебуває у ворожому для нього світі. У 325 р. імператор Костянтин головував на єкуменічному синоді в Нікеї, де вирішували деякі богословські питання. На той час він ще відкрито не долучав себе до християн і навіть не був охрещений. Те, що служителі основної тогочасної церкви брали участь у таких зібраннях і схвалювали їх, свідчить, як далеко вони відійшли від первісного християнства. Апостоли свого часу заявляли: *«...Бога повинно слухатися більш, як людей!»* (Дії апостолів 5:29). Церковні питання мала вирішувати церква без втручання державних діячів.

Як уже сказано, нечестивий союз церкви й держави почався ще в часи Нікейського собору. Найбільше посилювався він пізніше, коли «церква», спираючись на силу держави, почала вимагати від жителів підконтрольних їй територій ставати «християнами». Потім вона почала катувати й страчувати вогнем та мечем тих, хто виявляв незгоду з нею або з її нечестивим союзом із державою.

Таким чином (хоча припинення гонінь принесло довгоочікуване полегшення християнам) ми розглядаємо час правління Костянтина і нову добу, що розпочалася тоді в історії християнства, як подальшу поразку й падіння церкви, а не її перемогу. В такій церкві ніщо не перешкоджало гріху проявлятися з нестримною силою. Ця відступницька церква, а конкретно — римо-католицька, керувала царями й стала причиною «темного» Середньовіччя в Європі, у тому числі й жорстоких хрестових походів. Ця «темрява» була передусім наслідком неосвіченості простого люду і недоступності для нього Слова Божого, яке дозволяли читати тільки священникам. Переважна частина населення не знала, чого насправді

навчає Святе Письмо. Водночас католицька церква на підвладних їй територіях безжально переслідувала християн, які не підтримували віровчення в тому вигляді, у якому його приймали на соборах або їхні папи, незалежно від того, відповідали вони Біблії, чи ні.

Але слова Христа непохитні: «...побудую Я Церкву Свою, — і сили адові не переможуть її» (Євангелія від Матвія 16:18). У Нього завжди десь зберігається вірний залишок — невеликі спільноти відданих, справжніх послідовників Ісуса, які ходять Його шляхами й належать Божому духовному Царству.

Церква в добу Середньовіччя

Тилеман Ян ван Брахт, видавець «Дзеркала мучеників», однієї з найвідоміших менонітських книг, писав:

«Як сутність і форма Місяця ніколи не змінюються, хоча він і не завжди повністю видимий людському оку чи тому, що опускається за обрій, чи тому, що, перебуваючи занадто близько до Сонця, невидимий через це, або ж, знаходячись далеко від Сонця, затемнюється Землею, що ми називаємо затемненням; подібним чином також можна охарактеризувати сутність і вигляд церкви Божої на землі. Остання, хоча повністю ніколи не зникає, не завжди видима у своєму повному прояві, а іноді навіть може здатися, що вона зникла повністю, хоч і не в усіх, а тільки в деяких місцях. Таке може статися [з церквою] через недбалість людей, які через брак старанності або з будь-якої іншої причини нехтують заповідями Божими, виконання яких повинно бути видимим у їхньому житті; або через помилкові та хибні розуміння, які з'являються й часом збивають багатьох щирих віруючих зі шляху істинного поклоніння Богові; або ж унаслідок гонінь, жорстокості й тиранії, спрямованих супроти віри й відповідного до неї способу життя, унаслідок чого святі змушені ховатися, щоб, як вигнанці серед людей, знаходити укриття в лісах, пустелях і відокремлених місцях. У таких випадках світло й чеснота церкви Божої невидимі та ще менш зрозумілі для навколишнього світу»¹.

Щоб визначити, де була церква Божа протягом століть, спочатку варто зрозуміти, що таке церква. Царство Боже на землі, передусім, знаходиться в серці й житті кожного справжнього сина й дочки Божих. Ісус сказав: «...*Бо Божеє Царство всередині вас!*» (Євангелія від Луки 17:21). Коли людина стає частиною цього духовного царства, її життя змінюється. Через Духа Святого Бог наділяє її святістю. Ісус обіцяв після Свого вознесіння на небо послати Утішителя, Духа Святого, Який «...*вас попровадить до цілої правди...*» (Євангелія від Івана 16:13).

Царство Боже на землі в наші часи проявляється в зібраннях віруючих, які об'єднуються в помісні спільноти, а саме — церкви. У них є внутрішня згода щодо того, хто може разом із ними брати участь у Вечері Господній згідно з критеріями Писання. Людині, яка живе у гріху або не кається, коли їй вказали на її гріх, не дозволяється разом із церквою приймати символи ломимого тіла й пролитої крові Христа. Інакше кажучи, такі віруючі застосовують церковну дисципліну у межах помісного зібрання. Уривок із Євангелії від Матвія, 18-й розділ, вірші 15-17, часто беруть за основу, коли застосовують церковну дисципліну:

«А коли прогрішиться твій брат проти тебе, іди й йому покажи поміж тобою та ним самим; як тебе він послухає, — ти придбав свого брата. А коли не послухає він, то візьми з собою ще одного чи двох, щоб «справа всяляка ствердилась устами двох чи трьох свідків». А коли не послухає їх, — скажи Церкві; коли ж не послухає й Церкви, — хай буде тобі, як поганин і митник!»

У Біблії про це йдеться і в інших віршах. Прикладом церковної дисципліни є настанова апостола Павла до коринтської церкви щодо одного її члена-розпусника: «...*Тож вилучить лукавого з-поміж себе самих!*» (1 Послання до коринтян 5:13). Пізніше апостол закликав відновити його після покаяння й

періоду скорботи через свій гріх. *«Досить такому карання того, що від багатьох, через те навпаки, — краще простити й потішити, щоб смуток великий його не пожер. Через те вас благаю: зміцніть до нього любов!»* (2 Послання до коринтян 2:6-8).

А відтак постає запитання: чи існували в середньовічній Європі та інших частинах світу церкви, які дотримувалися таким чином церковної дисципліни? Не розглядатимемо тут детально історію тогочасної церкви. Достатньо сказати, що завжди існували такі спільноти віруючих, які часто могли перебувати значно ближче до істини, аніж державні церкви (особливо — католики), які називали ці спільноти єретичними, звинувачували у всіляких збоченнях та переслідували їх. Це ті, кого називали вальденсами, богомолами, та інші подібні течії. Велику частину історії церков, яких таврували «сектами», втрачено. У деяких випадках оцінити їхню віру ми можемо тільки за наклепницькими записами їхніх переслідувачів.

Крім того, якийсь час Церква Сходу (іноді її називали несторіанською, сирійською або ассирійською) поширилася всією центральною Азією далеко на схід і навіть досягла Китаю*. Зрештою, її майже повністю викоренили спочатку монголи, а потім мусульмани. Однак протягом певного часу ця церква була, можливо, кращим зразком справжнього християнства порівняно з державною церквою Західної Європи.

Безсумнівно, Бог міг зберігати щирі душі навіть серед державних відступницьких церков, особливо коли їм не були відомі справжні церкви відроджених християн. І хоча протягом усієї доби Середньовіччя католицька церква тримала

* Йдеться не про православну церкву, у якій обряди набули значення, не відповідного Писанню. Проте до Церкви Сходу з часом також проникло багато таких самих відхилень.

Анабаптисти. Хто вони?

Західну Європу залізною рукою, жорстоко переслідуючи інакомислячі спільноти віруючих, завжди залишалась та страждаюча меншість, яка дотримувалася простої віри в Бога.

Церква протягом і після Реформації

Оскільки меноніти походять із Західної Європи, наша подальша розповідь буде зосереджена переважно на цьому регіоні.

Початком Реформації вважають 1517-й рік, коли Мартін Лютер, на той час — католицький монах, виступив проти деяких дій та вчень католицької церкви. Трьома основними реформаторами XVI ст., які хотіли змінити деякі звичаї католицької церкви в Західній Європі, а згодом і відокремилися від неї, були: Мартін Лютер, Ульрих Цвінглі та Жан Кальвін. Усі ці реформатори мали між собою дещо спільне: вони виступали за союз церкви й держави. Це означало, що все населення того чи іншого регіону мало належати до офіційної церкви того регіону незалежно від бажання людей. Усіх новонароджених немовлят необхідно було хрестити. Ці реформаторські (або протестантські) церкви не були, як дехто вважає, «вільними» церквами, а також — попередниками сучасних баптистів. Перші протестантські церкви були тісно пов'язані з державою та хрестили немовлят.

Тому ми вважаємо, що ні тогочасні католики, ні протестанти не жили за заповідями Нового Заповіту. Водночас ми цінуємо працю Еразма Роттердамського, який зібрав та видав надійний грецький текст Нового Заповіту, що послужив основою для різних перекладів Біблії, яка стала згодом

доступною простим людям. Це стало підґрунтям для появи більш здорового біблійного руху. Те саме можна сказати й про релігійні перевороти, що сталися в Європі в результаті діяльності реформаторів. Рука Божа створювала середовище, у якому формувалася третя гілка Реформації, що не належала **ні до католиків, ні до протестантів**.

Прибічників цієї третьої гілки Реформації їхні противники почали називати «анабаптистами», тобто «перехрещенцями», оскільки вони хрестили дорослих віруючих, раніше вже «хрещених» у дитинстві. Ці церкви зрештою стали відомі в різних місцевостях, як швейцарські брати, меноніти, гуттерити та аміші*. Усі вони вірили, що Царство Боже — це духовне царство, яке вже діє в теперішньому світі, і що піддані цього Царства не беруть участі в політичних справах земних войовничих держав. Вони вірили в слова Ісуса: *«...Моє Царство не із світу цього. Якби із цього світу було Моє Царство, то служба Моя воювала б...»* (Євангелія від Івана 18:36). Іншого разу Ісус закликав Своїх учнів: *«...не противитись злову. І коли вдарить тебе хто у праву щоку твою, — підстав йому й другу»* (Євангелія від Матвія 5:39), а також: *«...Любіть своїх ворогів, добро робіть тим, хто ненавидить вас. Благословляйте тих, хто вас проклинає, і моліться за тих, хто кривду вам чинить»* (Євангелія від Луки 6:27-28). Анабаптисти дотримувались цих простих Ісусових заповідей і цим насамперед відрізнялися від величезної кількості інших «християн», чи то католиків, чи то протестантів.

* До появи англійських баптистів була причетна менонітська церква в Нідерландах. (Хорш Д. Mennonites in Europe. Скотдейл, Пенсильванія: Mennonite Publishing House, 1942; Крокет, Кентукі: Rod and Staff Publishers Inc., 1995. 391 с.) Також у 1708 р. з лютеранської церкви вийшли деякі пієтисти та утворили церкви, дуже схожі за вівовченням на анабаптистські. До 1729 р. вони всі перебралися до Америки, де стали відомі як німецькі баптистські брати (German Baptist Brethren) та церква братів (Church of the Brethren).

Початок анабаптистського руху детально задокументовано. Якийсь час із реформатором Ульрихом Цвінглі в Цюриху (Швейцарія) співпрацювали кілька освічених християн. Декотрі з них, особливо Фелікс Манц, Георг Блаурок і Конрад Гребель, були засмучені готовністю Цвінглі відступити від вчення Нового Заповіту, аби заручитися підтримкою міської ради Цюриха щодо реформації церкви. Згодом вони відокремилися від Цвінглі й 21 січня 1525 р. заснували церкву віруючих, охрещених у свідомому віці. Католики та протестанти почали жорстоко переслідувати їх. Манца стратили через утоплення, а протягом декількох років загинули й інші засновники цього руху. Проте, незважаючи на ув'язнення, вогонь і меч, він ширився, як лісова пожежа. Від декількох високоосвічених зачинателів він швидко перекинувся до простого люду в містах і селах Швейцарії, а пізніше – Австрії та Німеччини. У деяких регіонах анабаптистські спільноти народжувалися помітно швидко (наприклад, у долині Ементаль поряд із Берном), що, можливо, було відродженням зернин істини в серцях людей, раніше посіяних там затихаючим рухом вальденсів. (Однак на сьогоднішній день невідомо про будь-який прямий зв'язок між вальденсами й пізнішими анабаптистами.)

Вочевидь, у регіоні Пфальца (частина сучасної Німеччини) анабаптистський рух зародився приблизно в той же час, що й у Швейцарії.

Незабаром анабаптисти з'явилися і в Нідерландах. Там видатним служителем став колишній католицький священник Менно Симонс. Його вплив був таким великим, що противники почали називати прихильників цього руху менонітами. Зрештою ця назва поширилась і на анабаптистів Швейцарії та Німеччини.

Приблизно в той самий час місто Мюнстер (північна частина Німеччини) захопили люди, які також називали себе анабаптистами. Вони практикували багатоженство і чинили різні звірства, нібито в ім'я Бога та анабаптизму. Зрештою місто було захоплено католиками, а ватажків повстанців страчено. Більшість же анабаптистів були миролюбними людьми й відмовлялися брати до рук зброю; вони жодним чином не були пов'язані з повстанцями з Мюнстера. Проте протягом багатьох років противники анабаптистів посилювались на ці події, аби виправдати переслідування і страти миролюбних анабаптистів. Таким чином, вони страждали несправедливо, як і написано в Писанні: *«Бо то вгодне, коли хто, через сумління перед Богом, терпить недолю, неоправді страждаючи. Бо яка похвала, коли терпите ви, як вас б'ють за провини? Але коли з мукою терпите за добрі вчинки, то це вгодне Богові!»* (1 Послання до Петра 2:19-20).

Церкву, згодом названу менонітською, було засновано на засадах християнського учнівства і слідування за Христом. Вона складалась із чоловіків та жінок, які розкаялись у своїх гріхах і навернулись до служіння живому Богу, відмовившись від учинків плоті, таких як брехня, лихослів'я й пияцтво. Це була церква, членами якої могли бути тільки щирі віруючі, а не «загальнонародна церква», де усі мешканці певного регіону вважались її членами незалежно від того, відроджені вони Духом Божим чи ні. Це була церква, відокремлена від держави, яка не використовувала меч (силу) для досягнення своєї мети. Для збереження своєї чистоти вона спиралася лише на Слово Боже й біблійне відлучення (виключення із членів церкви), згідно з Першим посланням до коринтян 5:7-13.

СЛОВА АПОСТОЛА ПАВЛА ДО КОРИНТЯН ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ЧИСТОТИ В ЦЕРКВІ

- 7 Отож, очистьте стару розчину, щоб стати вам новим тістом, бо ви прісні, бо наша Пасха, Христос, за нас у жертву принесений.
- 8 Тому святкуймо не в давній розчині, ані в розчині злоби й лукавства, але в опрісноках чистоти та правди!
- 9 Я писав вам у листі не єднатися з перелюбниками, —
- 10 але не взагалі з цьогосвітніми перелюбниками, чи з користолюбцями, чи з хижаками, чи з ідолянами, бо ви мусили були б відійти від світу.
- 11 А тепер я писав вам не єднатися з тим, хто зветься братом, та є перелюбник, чи користолюбець, чи ідолянин, чи злоріка, чи п'яниця, чи хижак, — із такими навіть не їсти!
- 12 Бо що ж мені судити й чужих? Чи ви не судите своїх?
- 13 А чужих судить Бог. Тож вилучіть лукавого з-поміж себе самих!

1 Послання до коринтян 5:7-13

БРАТЕРСЬКА ЄДНІСТЬ ДЕЯКИХ ДІТЕЙ БОЖИХ

У лютому 1527 р. багато служителів анабаптистських спільнот Швейцарії і південної Німеччини зустрілись у селищі Шлайтхайм на півночі Швейцарії. На цій зустрічі вони досягли єдиного розуміння щодо семи пунктів віри з найактуальніших питань того часу. Ось скорочено ці сім пунктів віри, які згодом стали відомими як Шлайтхаймське віросповідання*:

1. Хрестити необхідно тих, хто був навчений про покаяння та виправлення свого способу життя і своїм життям підтверджує це, хто вірить, що їхні гріхи спокутував Ісус Христос, і хто бажає жити у воскресінні Христовім і бути похованим з Ним у смерті, щоб і воскреснути разом із Ним. Хрестити необхідно тих, хто, маючи таке розуміння, особисто висловив бажання хреститися. Таким чином, повністю виключається хрещення немовлят.
2. Церковна дисципліна й відлучення повинно застосовуватися до всіх, хто, присвятивши себе Господу, слідували за Ним згідно Його заповідей і, хрестившись... називали себе братами й сестрами, а потім, навмисне або через необачність, впали в оману і гріх. Таким людям необхідно двічі докорити особисто, а втретє попередити в зібранні й відлучити згідно з заповіддю Христа (Євангелія від Матвія, 18 розділ). Але це потрібно зробити перед хліболаманням згідно з керівництвом Духа Божого, щоб усі ми, об'єднавшись у душі та любові,

* Повний текст Шлайтхаймського віросповідання російською мовою можна прочитати в книзі «Чаша и крест» (Ефрата, Пенсильванія: Друкарня Благодать, 2014), с. 331-342.

могли ламати та їсти від одного хліба й пити з однієї чаші.

3. Усі бажаючі ламати один хліб на спогад про ломиме тіло Христове й пити з однієї чаші на спогад про Його пролиту кров спочатку повинні через хрещення приєднатися до єдиного тіла Христового... Голова якого — Христос...
4. Ми дійшли єдиного розуміння про відокремлення від зла та пороків, які насаджує диявол у цьому світі. Ми вирішили, що не матимемо з ними нічого спільного й не братимемо участі в їхніх безладних, мерзенних справах... До цього ми відносимо все... поклоніння ідолам, відвідування... винних лавок, поруки та невірні зобов'язання, а також усе інше, подібне до вище переліченого, що високо цінується в очах світу, але є тілесним або зовсім суперечить повелінням Божим...

Ми також відкидаємо диявольські знаряддя насильства, такі як меч, обладунки тощо і, згідно з повелінням Христа, не використовуватимемо їх ні для захисту друзів, ні для протистояння ворогам: *«А Я вам кажу не противитись злому...»* (Євангелія від Матвія 5:39).

5. Пастирем церкви має бути людина, що відповідає вимогам, [які зазначені] Павлом [у Біблії]*... Його служіння полягає в тому, щоб... навчати, застерігати... у всьому піклуючись про тіло Христове, щоб воно будувалось і зростало...

Спільнота, яка обрала служителя, має підтримувати його згідно з його потребами...

* Див. 1 Послання до Тимофія, розділ 3.

Якщо служитель піддається вигнанню або відійде до Господа шляхом хреста [ставши мучеником], то негайно необхідно на його місце обрати іншого...

6. Меч [державну владу] встановив Бог для тих, хто живе поза досконалістю Христа. Він призначений для покарання й смерті нечестивих, а також для охорони та захисту тих, хто чинить добро...

Але в досконалості Христовій [у церкві] для напоумлення віруючого, що згрішив, використовують лише відлучення, не віддаючи тіло на смерть, але попереджаючи й наказуючи надалі не грішити...

Далі... люди запитують: «Чи можна християнину бути державним чиновником, якщо його вибрали на цю посаду?» Відповідь: Коли Христа хотіли настановити царем, Він відійшов, розуміючи, що на це немає волі Його Отця (Євангелія від Івана 6:15). Ми маємо чинити так само, як Він, і слідувати за Ним, щоб не блукати в пітьмі... До того ж Він [Господь] забороняє використовувати меч, наказуючи: «...Ви знаєте, що князі народів панують над ними... Не так буде між вами...» (Євангелія від Матвія 20:25-26). Апостол Павло згодом напучував: «Бо кого Він передбачив, тих і призначив, щоб були подібні до образу Сина Його...» тощо. (Послання до римлян 8:29). Петро також говорив: «...Христос постраждав за нас [не сказано «володарював над нами»], і залишив нам приклада, щоб пішли ми слідами Його» (1 Послання до Петра 2:21).

7. Навчаючи досконалості закону, Христос не дозволив Своїм [послідовникам] клястися взагалі, як помилково, так і правдиво: ані небом, ані землею, ані Єрусалимом, ані головою своєю... «Ваше ж слово

Церква протягом і після Реформації

хай буде: «так-так», «ні-ні». А що більше над це, то те від лукавого» (Євангелія від Матвія 5:37)...

Вважається, що інколи разом із Шлайтхаймським віросповіданням поширювали й інший документ, відомий як «Порядок у помісній церкві». Нижче наводимо його повністю. Із цього документа ми дізнаємося більше про те, як мають ставитися християни одне до одного й поводитися поміж своїми за вірою, тобто в церкві Божій.

Порядок у помісній церкві*

Всемогутній, вічний і милосердний Бог осяяв світ Своїм дивним світлом, відкривши нам у цей небезпечний час таємницю Своєї божественної волі. Нині проповідується Слово Боже згідно з Його істинною настановою, і ми, завдяки цьому, почули поклик увійти у спілкування з Ним. Тож за повелінням Господа і вченням Його апостолів, як і личить християнам, брати й сестри помісної церкви мають виконувати нову заповідь про любов одне до одного й, свято зберігаючи єдність, дотримуватися наступного:

1. Збиратися не рідше, ніж три або чотири рази на тиждень, щоб вправлятися у вченні Христовім і Його апостолів, старанно вмовляючи одне одного залишатися вірними Господу згідно своєї обіцянки.

* У цьому недатованому документі, вочевидь, описується порядок і правила деяких спільнот, що існували на ранній стадії анабаптистського руху. Не все, описане в цьому порядку, виконувалось таким же чином пізніше. Написаний від руки оригінал цього документа знаходиться в державному архіві міста Берн (Швейцарія) під номером U.P. 80, 5. Написано його тим же почерком, що й Шлайтхаймське віросповідання, яке зберігається в тому ж архіві й у тому ж місці (U.P. 80, 9).

2. Зібравшись, брати й сестри мають щось вибрати для спільного читання. Той, кому Бог дав найліпше розуміння, має пояснювати прочитане, а інші – спокійно слухати, не розмовляючи одне з одним, щоб не заважати іншим. Псалтир слід читати вдома щоденно.
3. Ніхто не має дозволяти собі легковажної поведінки в церкві Божій ні словом, ні ділом. Також слід пристойно поводитись у присутності язичників.
4. Бачачи, що брат грішить, інший брат, згідно з повелінням Христа, має застерігати і вмовляти його по-братерськи і з любов'ю, як і личить християнину. Так зобов'язані чинити всі.
5. У братів і сестер помісної церкви не має бути нічого власного. Вони, як і християни апостольських часів, у котрих усе було спільним (а саме вони створили спільний фонд, із якого брали для потреб бідних), не повинні залишати без уваги нікого зі своїх братів або сестер*.
6. Брати й сестри, перебуваючи на зборах помісної церкви, мають уникати усякого надлишку в їжі. Достатньо супу або невеликої кількості овочів та м'яса, «бо Царство Боже не пожива й питво...».
7. Вечерю Господню слід проводити щоразу, збираючись разом, сповіщаючи нею смерть Господню й

* З інших документів відомо, що швейцарські брати, як правило, не практикували повну спільність майна. Вони просто вважали, що все, що у них є, не належить їм, але цим потрібно ділитися з іншими, коли є потреба. Пізніше біженці зі спільнот швейцарських братів під час гострої потреби створили у 1528 р. «спільний фонд» у Моравії, а в 1533 р. при служителі Якобі Гуттері це стало обов'язковим правилом для всіх членів цих спільнот. Так зародився рух гуттеритів. У ХХІ ст. гуттерити, як і раніше, практикують колективну власність.

нагадуючи одне одному про Христа та Його пролиту за нас кров, щоб і ми були готові віддати своє тіло й життя заради Христа, а значить — і заради всіх братів.

СПАСІННЯ

Стосовно особистого спасіння людини із різних праць анабаптистів відомо, що вони вірили у спасіння по вірі в кров Ісуса. Водночас вони відкидали нездорове розуміння Божого передвизначення та призначення. Вони попереджали про небезпеку відпасти від віри та вірили, що є утіха й радість у щоденному ходінні з Христом.

Ось як пояснює погляди ранніх анабаптистів на спасіння Георг Блаурок у листі до міської ради Цюріха: «Ісус Христос прийшов знову принести те, що було втрачено з гріхопадінням Адама, через якого ми всі були б мертві у гріху, якби Бог не послав Свого Сина і не дав би Йому всю владу на небі й на землі, щоб усякий, хто покликав Його Ім'я й повірив у Нього, міг отримати вічне життя. Посередництвом Його смерті кожен, хто покличе Його Ім'я, отримає прощення гріхів»³.

Супровідний лист до Шлайтхаймського віросповідання починається так: «Нехай будуть радість, мир і милість нашого Отця з усіма люблячими Бога, викупленими кров'ю Ісуса Христа... де б вони не збирались у єдності духа і єдиному Бозі й Отці усіх нас, разом з дарами Духа...»⁴.

Пілграм Марпек писав: «Апостоли проповідували Євангелію, як їм було звелено, а саме: що Христос помер за гріхи всього світу, умиротворив Отця, приніс Своєю кров'ю жертву умилювання за несправедність, тим самим спасаючи віруючих у Нього від вічної смерті, щоб відтепер кожен із них, будучи храмом Бога-Отця, Сина і Духа Святого, ставав причасником нового, вічного життя і жив бездоганно»⁵.

В іншому місці Марпек пише: «Бо вірою усяка людина стає дитям Божим, і він уже не раб закону, бо звільняється від нього і стає вільним, навіть якщо він молодий у своїй вірі, слабкий або ще немовля... Бо Павло не говорить, що «міцною вірою» або «слабкою вірою», але просто «вірою» в Ісуса Христа людина стає дитям Божим». Марпек також вірив, що «ми не маємо ніякого пізнання про Христа або впевненості у вічному житті, крім як [через] дотримання Його заповідей і вчення... Тільки перебуваючи у Христі, можна бути Його учнем, і тільки таким чином у людині перебуває Бог»⁶.

Взаємодопомога

Зверніть увагу на 5-й пункт у документі «Порядок у помісній церкві» – про взаємне піклування одне про одного у спільноті. У 1528 р. про швейцарських братів було сказано, що «якщо їм відомо про якусь потребуєчу людину, чи є вона членом їхньої церкви, чи ні, вони вважають власним обов'язком згідно своєї любові до Бога надати їй поміч та підтримку»⁷.

Є запис про те, що в 1557 р. неподалік від міста Страсбурга (регіон Ельзас) новонавернених перед хрещенням запитували, «чи готові вони, якщо знадобиться, віддати все своє майно на служіння братству, і чи надаватимуть вони допомогу будь-якому члену, що опинився в нужді, якщо матимуть змогу зробити це?»⁸.

Взаємодопомога в помісних спільнотах глибоко вкоренилась і зберігалася протягом багатьох років. Зі звітів знаємо, що десь у 1612 р. на околицях Цюриха «анабаптисти були так добре організовані, що мали благодійну касу для помочі бідним»⁹, керував якою диякон. Через сто з лишнім років у гірському регіоні Юра (Швейцарія) бідним та літнім надавали поміч із каси, якою розпоряджалися диякони¹⁰.

Про взаємодопомогу серед голландських анабаптистів Менно Симонс писав так:

«Ми не вчимо й не практикуємо спільну власність, але ми вчимо й свідчимо по Слову нашого Господа, що всі справжні віруючі у Христі — одне Тіло (1 Послання до коринтян 12:13), причасники одного хліба (1 Послання до коринтян 10:17), у них — один Бог і один Господь (Послання до ефесян 4). Зважаючи на те, що вони суть одне, як уже сказано, то буде по-християнськи й розумно, щоб вони мали також божественну любов одне до одного, і щоб кожен член піклувався про іншого, бо й Писання, і природа вчать цього... Вони виявляють милість і любов, наскільки це можливо для них. Вони не допускають, щоб хтось із них просив милостиню. Вони відчують співчуття до потреб святих. Вони приймають убогих. Вони впускають у свій дім мандрівників. Вони втішають засмучених. Вони позичають потребуючим. Вони одягають нагих. Вони діляться своїм хлібом із голодними. Вони не відвертаються від бідних, а також не гидують їхніми тілесними немочами. (Книга пророка Ісаї 58). Ось таким братерським відношенням ми вчимо... Навіть більше, ми вчимо і практикуємо цю любов, милосердя й братерство, а також вчили та практикували їх ось уже сімнадцять років, постійно дякуючи Господу. І хоча нас позбавляли й дотепер щоденно грабують і позбавляють більшої частини нашого майна; вбивають у тяжкі часи гонінь багатьох благочестивих і побожних батьків і матерів вогнем, водою і мечем; не дозволяють мати безпечні й вільні місця проживання; проте нікому із благочестивих або з дітей, які лишилися після [смерті] благочестивих батьків, що погодилися жити серед нас, не доводиться просити милостиню...»¹¹.

Богослужіння

Ми лише приблизно уявляємо, як відбувалися їхні богослужіння. Вочевидь, вони склалися з проповіді, співу та

молитви. Проповідники просто пояснювали Слово, зазвичай без письмового конспекту. Співали в унісон на мотив повільних народних пісень того часу. Протягом тривалого часу використовувалася збірка гімнів «Аусбунд» («Ausbund»), уперше видана в XVI ст. Перші псалми цієї збірки написали в'язні-анабаптисти в замку Пассау в 1535-1537 рр.¹² Пізніше її поповнили іншими псалмами, зокрема — піснями про мучеників.

Анабаптизм у Європі

1600-1750 рр.

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ І МІГРАЦІЯ

На початку XVII ст. рух швейцарських братів ще продовжував ширитися серед людей у Швейцарії. Незважаючи на незадоволення влади, до них постійно долучалися нові члени. Служителя Ганса Ландіса з околиць Цюриха звинувачували в тому, що він збирає «разом молодих і старих, залучаючи послідовників». Ганс відповів: «Я ні до кого не посилав посланців. [Але] я не можу нікому заборонити приходити до мене. Люди часто приходять до мене зі сльозами на очах і просять про очищення своєї совісті. Чому ж мені не наставляти їх, допоки Бог посилає мені благодать? А людей до нас приходять більше, ніж нам того хотілося б»¹³.

До початку XVII ст. переслідування в Нідерландах майже припинилися. А у Швейцарії ще понад сто років їх переслідувала реформатська влада, хоча після 1614 р. смертні вироки вже не виносили¹⁴. До початку XVIII ст. деякі віруючі перебрались у гори Юра, де їм дозволяли орендувати землю на гірських плато. Інші подались у Пфальц, де влада давала їм змогу жити й працювати, щоб відновити економіку регіону, спустошеного Тридцятирічною війною (1618-1648 рр.) Потреба змусила всіх зайнятися сільським господарством, навіть якщо хтось і не був землеробом або тваринником. Часто додатково до сільського господарства вони займалися домашнім ткацтвом.

У кантоні Цюріх через жорстокі переслідування анабаптистський рух до середини XVII ст. майже зник. Тільки у віддалених садибах у долині Ементаль (неподалік від Берну) деякі віруючі змогли вижити, незважаючи на всі труднощі.

Аміші

У 1690-х роках від основного руху швейцарських братів відокремилася група, яку зараз називають амішами. Ці церкви дотримувалися Дордрехтського віросповідання (прийнятого на нараді менонітських служителів у м. Дордрехті (Нідерланди) у 1632 р.), в якому підкреслювалася необхідність застосування суворох заходів церковної дисципліни, зокрема — «ухиляння»* від відлучених. Аміші також дотримувалися суворіших правил в одязі, ніж інші спільноти швейцарських братів. (Аміші й дотепер існують як окрема група серед анабаптистів.)

Життя у горах Юра

Навіть у гірському регіоні Юра, де до анабаптистів ставилися більш терпимо, аж до 1750-х років вони жили під страхом бути вигнаними. Місцеві жителі скаржилися, що через анабаптистів підвищилась орендна плата й подорожчав харч для тварин. Вони стверджували, що численні отари кіз анабаптистів об'їдали їхні ліси і що вони збиралися ночами на таємні служіння. Однак до анабаптистів ставилися терпимо, якщо до їхньої віри не наvertsалося багато місцевих жителів¹⁵. У 1750 р. землевласники, які віддавали свою землю в оренду анабаптистам, писали в петиції до князя-єпископа на їхній захист таке:

* Це означає, що відлученого не тільки не допускали до участі у Вечері Господній та інших церковних заходах, зазвичай призначених для членів церкви, але члени церкви також утримувалися від соціальних зв'язків, спільного споживання їжі та ділових контактів з відлученим.

«Завдяки їхній старанності та надійності у сільському господарстві або в ремеслі, зокрема — ткацтві, а також простому способу життя й повному утриманню від розкоші та відвідування шинків, а також неучасті в судових позовах, вони можуть платити набагато вищу орендну платню, ніж інші»¹⁶.

Життя у Пфальці

З середини й до кінця XVII ст. численні біженці, рятуючись від жорстоких переслідувань у Швейцарії, прямували на північ, у регіон Пфальца в південній Німеччині. Деякі сім'ї місцевих анабаптистів із Пфальца, вочевидь, змогли пережити тяжкі роки Тридцятирічної війни й приєдналися до швейцарських анабаптистів, які переселялися у Пфальц. Але навіть тут влада накладала на них обмеження: їм не дозволяли збиратися більше, ніж двадцятьом, а не менонітам узагалі заборонялося бути присутніми на зібраннях. На них наклали особливий податок, а також у регіоні дозволили проживати не більше, ніж 200 сім'ям анабаптистів¹⁷.

Духовна теплота та внутрішня зосередженість

З роками анабаптистський рух певною мірою втрачав первісну ревність та присвяченість. Можливо, також змінювався духовний клімат того регіону, і до церкви долучалося мало новонавернених. Крім того, коли члени державних церков починали долучатися до анабаптистів, проти них посилювались репресії. Через такий постійний тиск анабаптисти, на жаль, часто замикались у собі й ставали закритими для «зовнішніх». Однак не все було втрачено, і свідчення про Христа ширилося й далі в місцях їхнього проживання.

Що характеризувало ранніх анабаптистів

Свідчення протівника швейцарських анабаптистів

У 1693 р. реформатський пастор Георг Торманн, протівник швейцарських анабаптистів, написав книгу, в якій спробував спростувати їхнє віровчення та переконати людей не долучатися до них. Однак своїми виступами проти перехрещенців він зробив їм велику послугу, бо залишив опис їхнього благочестивого способу життя. Ось дослівні цитати з його книги:

«Між людьми в нашій сільській місцевості переважає думка, що, зустрівши анабаптиста, ви зустрічаєте святого — людину, мертву для світу, що зазнала справжнього навернення, і що не існує більш ревних і присвячених людей, ніж вони».

«Якщо і є поміж усіма християнськими спільнотами така, що здається праведною і дає душі деяку впевненість в особистому спасінні, то це, безсумнівно, спільнота анабаптистів. І це справедливо до такої міри, що їхня віра здається багатом нашим сільським жителям найправильнішим шляхом до спасіння».

«Я помітив, що люди з наших сільських округів дуже високої думки про анабаптистів. Їх поважають так, що багато хто ставиться до них, як до святих, як до солі землі та самої серцевини християнства. Люди такі прихильні

до них, що вважають, ніби бути хорошим християнином і бути анабаптистом — одне й те ж. І, таким чином, багато наших людей повністю заплутались у своїй совісті, і їх турбує питання, чи не варто і їм самим долучитися до цих людей, навіть не зважаючи на можливі наслідки.

Багато людей говорять: «Зауважте, як до них [анабаптистів] постійно ставляться несправедливо, ображають, переслідують, гонять, і як радісно і твердо вони терплять усе це. Хіба це не Бог виявляє Свою всемогутню силу й підтримуючу благодать Свого Духа в цих людях?.. Як, незважаючи на всі спроби [зупинити] їх, їхня віра дедалі більше поширюється, і їхню церкву неможливо викоринити?»

«Вони через переконання совісті відмовляються не тільки брати участь у війні, але навіть носити зброю; вони забороняють це своїм людям як великий гріх».

Хоча реформатський пастор Торманн і вважав віровчення анабаптистів помилковим, але фактично закликав власну паству наслідувати приклад їхнього благочестивого життя:

«Чи похвально те в анабаптистах, що вони виявляють щирість та ревність у своєму способі служіння Богу? Чинить так само, любі брати... Чи добре, що анабаптисти утримуються від марнослів'я й мало говорять про світське? Чинить і ви так само в силу вашого християнського покликання... Чи показують вони гарний приклад у тому, що не дратуються швидко? І ви чинить так само, любі брати; все більше й більше уникайте гніву... Чи добре і чи гідне схвалення те, що вони не захоплюються світськими насолодами й пустим задоволенням плоті? І ви чинить так само... Чи добре і чи гідне схвалення, що вони уникають громадських пивниць і таверн, окрім екстрених випадків, і що вони суворо утримуються від зловживання вином? І ви чинить так само; уникайте усякої безладної, нестримної й нечестивої поведінки... Чи гідне схвалення у них те, що від них неможливо почути

Що характеризувало ранніх анабаптистів

лихослів'я та лайку? І знову, чинить так само, бо це є воля Божа для вас, а також для них»¹⁸.

Нехай це свідчення про швейцарських анабаптистів від їхніх противників говорить саме за себе.

Тепер розгляньмо іншу характерну для анабаптистів особливість.

ПРОСТИЙ ТА СКРОМНИЙ ОДЯГ

Новий Заповіт повчає нас і щодо одягу християнина. Особливий одяг і дотепер залишається однією з рис, які вирізняють консервативних менонітів, тож розгляньмо, як ставилися до цього анабаптисти в минулі сторіччя.

Йоганн Кесслер, реформат і літописець швейцарського міста Санкт-Галлена, про перших швейцарських анабаптистів писав:

«Вони уникають дорогого одягу, байдужі до вишуканої їжі й питва, шиють одяг із грубого полотна, а голову покривають широкими фетровими брилями. Увесь їхній спосіб життя дуже скромний. Вони не носять ні зброї, ні меча, ні кинджала, а тільки короткий ніж для хліба...»¹⁹

Якщо цьому свідченню людини, далекої від анабаптизму, можна вірити, то ми бачимо, що практично із самого зародження цього руху віра анабаптистів та їхній скромний спосіб життя поширювались і на те, який одяг вважати пристойним для дітей Божих. Вони також відмовлялись і від ювелірних прикрас. Обручки й сьогодні консервативні меноніти вважають «навішанням золота»*.

«Так само й жінки, — у скромнім убранні, з соромливістю та невинністю, — нехай прикрашають себе не плетінням волосся, не коштовними штатами» (1 Послання до Тимофія 2:9).

* Це заборонено в 1 Посланні до Петра 3:3.

У найдавніших записах, що дійшли до нас про їхнє віровчення й переконання, про одяг не згадується. Наприклад, про нього нічого не сказано у Шлайтхаймському віросповіданні 1527 р.

«Так само й жінки, — у скромнім убранні, з соромливістю та невинністю, — нехай прикрашають себе не плетінням волосся, не коштовними шатами» (1 Послання до Тимофія 2:9).

Однак ми спостерігаємо, що прагнення носити скромний одяг є природним бажанням людей, що присвятили себе повному послуху Богу і Його Слову*. І хоч у працях перших анабаптистів ми не читаємо про детальні приписи щодо одягу, там усе ж є певні настанови на цю тему. Вже у Страсбурзькому «Положенні про церковну дисципліну», прийнятому в 1568 р., є такі вказівки щодо одягу:

«Кравці та швачки повинні шити одяг простого та скромного зразка, нічого не додаючи з гордощів.

Брати й сестри мають дотримуватись існуючого зразка одягу, згідно з нашим приписом, та нічого не шити з гордощів»²⁰.

Швейцарські брати вимушені були переселятись і жити у віддалених регіонах швейцарських гір Юра, а також у майже безлюдному Пфальці. Зазвичай, вони одягались, як звичайні селяни тих регіонів. Анабаптисти, які жили в сільських місцевостях, були, як правило, консервативнішими, ніж ті анабаптисти, які жили в містах.

Один історик писав, що «у швейцарських і південнонімецьких менонітів, мабуть, ніколи не було якогось

* Як видно, їм були знайомі такі уривки з Писання, як 1 Послання до Петра 1:14: «Як слухняні, не застосовуйтеся до попередніх пожадливістей вашого невідання»; та 1 Послання до Тимофія 2:9: «Так само й жінки, — у скромнім убранні, з соромливістю та невинністю, — нехай прикрашають себе не плетінням волосся, не коштовними шатами».

особливого релігійного одягу; вони лише залишалися простими християнами, які уникали розкоші та показовості, властивих багатим»²¹. Проте до нас дійшов запис, датований 1544 р., що до анабаптиста, який сидів у в'язниці неподалік від австрійського міста Інсбруку, приходив чоловік в «одязі брата»²². Пізніше, коли переслідівані швейцарські брати переселялися на північ до голландських менонітів, їх описували як людей «у немодному одязі та з довгими бородами»²³.

Деякі європейські жінки (і майже всі сестри-менонітки) носили своєрідну шаль або пелерину, кінці якої доходили до талії спереду та позаду²⁴. Це був пристойний одяг, який приховував фігуру. У тому чи іншому варіанті цю пелерину використовують і сьогодні у спільнотах консервативних менонітів та в інших спільнотах вірних анабаптистів.

А як щодо головного покриття сестер? Це питання є особливо цікавим, бо в Писанні сказано, що жінка має покривати голову, особливо коли молиться або пророкує (1 Послання до коринтян 11). Тож покриття голови стає однією з характерних особливостей християнок і не є пов'язаним із культурними звичаями або погодними умовами. В анабаптистських працях дуже мало говориться про це. Є лише непрямі згадки, які свідчать про те, що покриття голови у сестер вважалося цілком очевидною істиною. Одну з таких згадок маємо в листі Томаса ван Імброїха, датованому 1558 р., написаному із в'язниці Кельну перед його мучеництвом у двадцятип'ятирічному віці. Імброїх писав, що апостол Павло у своїх посланнях вчить, «як їм необхідно готуватися до молитви на своїх зібраннях: чоловікам – з непокритою головою, а жінкам – з покритою; бо жінка, що молиться чи пророкує з непокритою головою, осоромлює тим свою голову»²⁵.

А ось ще одна згадка про покривання голови у сестер, яку знаходимо у працях Петера Янса Твіска з Нідерландів, написаних приблизно в 1635 р.:

«Ми можемо дійти висновку, що перше твердження (про жінку, яка молиться або пророкує) передбачає внутрішню молитву, моління, пророцтво або свідчення перед Господом, чого жінки не можуть робити в зібранні, як чоловіки, з непокритою головою, але, навпаки, повинні робити з покритою головою»²⁶.

На картинах, які зображують цей період часу, видно, що жінки у Швейцарії та Нідерландах (зокрема — і анабаптистські сестри) покривали голови очіпками, які зав'язували під підборіддям²⁷. Тоді так покривали голови практично всі жінки усіх деномінацій²⁸. Ніхто не виступав проти такої практики, і в цьому не було розбіжностей між анабаптистами й державними церквами. У ті часи не потрібно було багато настанов для сестер, щоб вони покривали голови.

Незабаром після припинення гонінь багатші голландські меноніти почали будувати розкішні будинки, а також носити дорогий та вишуканий одяг. Цей факт оплакує Тилеман Ян ван Браخت у своїй передмові до книги «Дзеркало мучеників». У духовно небезпечні часи, які настали після припинення відкритих переслідувань у Нідерландах, він писав:

«Численні великі, дорогі та прикрашені будинки вишуканої архітектури, облаштовані маленькими баштами, парки, величні, як рай, та інші прикрашені розважальні місця, які можна бачити на кожному розі, вказують на це немалою мірою (див. Даниїла 4:26-27).

Одяг незвичних кольорів і з дивних тканин або крою із чужих країн, який з'являється з часом згідно зі звичаями та модою (яка змінюється так само швидко, як і місяць) у тих, хто відверто думає по-світськи і чиї звичаї наслідують багато смиренних і, на перший погляд, скромних людей, багато в чому підтверджує сказане вище (див. Буття 35:2; Софонії 1:8; Ісаї 3:16-24)»²⁹.

Що характеризувало ранніх анабаптистів

На жаль, невдовзі після припинення гонінь багато голландських менонітів відступили від віри, втративши більшість своїх попередніх характерних особливостей та переконань. Вони відійшли від засад непротивлення*, розбагатіли, примножили свої статки, почали носити світський одяг та жити, як світ, практично в усіх інших сферах життя. Деякі з них переїхали до Пруссії (зокрема в околиці міста Гданська на півночі сучасної Польщі), а потім — в Україну та Росію, звідки пізніше емігрували до країн Північної та Південної Америки, а також до інших країн. Багато їхніх нащадків зберегли віру краще, ніж нащадки тих, хто залишився в Нідерландах.

* «Непротивлення» — це термін, який в анабаптистсько-менонітській історії почав означати спосіб життя тих, хто вірить, що воля Божа означає відмову від участі у військових діях, а також відмову від будь-яких інших примусових заходів заради досягнення особистих або загальносупільних цілей. (The Mennonite Encyclopedia. Т. 3, с. 897.)

Еміграція та перші роки в Америці

Еміграція

Постійні переслідування та вибіркова віротерпимість у Європі, а також привабливі розповіді про новий світ за океаном спонукали багатьох швейцарських братів (або менонітів, як їх уже називали) емігрувати до Америки. Основна хвиля від'їжджаючих припала приблизно на 1710-1754 рр. Вони від'їздили переважно із Пфальца (разом із багатьма його мешканцями не менонітами), де прожили вже одне або два покоління після втечі зі Швейцарії. Невелика кількість менонітів емігрувала напряму зі Швейцарії. Іммігранти-аміші прибували до Америки із Європи аж до середини XIX ст., а гуттерити з'явилися вже наприкінці XIX ст.

Перші іммігранти оселились у східній частині Пенсильванії. Цю колонію заснував англійський квакер Вільям Пенн як притулок для європейців, яких утискують, і вони тисячами стікались до нього. Пізніше, у міру того як рубежі американських колоній зміщувалися на захід, іммігранти-меноніти також розселялися далі в цьому напрямку.

Плавання до Америки

Меноніти зі Швейцарії та південної Німеччини пливли вниз Рейном, маючи при собі лише свої Біблії та збірки

пісень, а також те, що могло вміститись у скринях. Можливо, вони перевозили якісь інструменти, з допомогою яких сподівалися почати нове життя в Новому Світі. Багатьом із цих біженців допомагали здійснити цю подорож їхні брати-меноніти з Нідерландів, які вже стали достатньо заможними.

Шлях до Америки був тяжким і довгим. Багато переселенців, особливо дітей, дорогою помирало.

Життя в Новому Світі

Життя в Новому Світі було пов'язане з тяжкою працею: потрібно було рубати дерева для будівництва дерев'яних будинків для сімей і відвойовувати від лісу землю, засівати її та збирати врожай. Як і в Європі, меноніти-іммігранти заробляли на життя землеробством. У Європі вони були вимушені займатися сільським господарством у горах Юра і у Пфальці, де їм доводилося ставати землеробами й скотарями. Але тепер вони вже мали досвід, необхідний для виживання в суворих умовах життя першопоселенців у Америці. Вони шили одяг із домотканого полотна й вовни. Коли хтось із них будував будинок або збирав урожай, вони допомагали одне одному. Тут, на новій землі, вони мали змогу вести тихе життя й заробляти собі на хліб, вільно поклоняючись своєму Богу.

Богослужіння

Ці меноніти привезли з собою порядок і форму богослужіння, до яких звикли у Старому Світі. Вони формувалися протягом багатьох років, коли анабаптисти вимушені були зустрічатися таємно в коморах, печерах, лісах і будинках. Богослужіння проводили зазвичай у задалегідь наміченому місці раз на декілька тижнів недільного ранку. На них вони повільно співали псалми зі збірки «Аусбунд» без музичного супроводу, читали Писання й проповідували, а

також – молилися. На зібрання зазвичай діставалися пішки або на конях.

Наступні міграції

На початку більшість менонітських іммігрантів селилась у Пенсильванії. Згодом одні переїхали до Вірджинії, інші – до Меріленду, Огайо та Індіани, а деякі (після Війни за незалежність 1775-1783 рр.) емігрували до Канади. Іммігранти, які прибували після цього, у міру освоєння нових територій просувалися далі на захід³⁰. Переселялися також аміші, які засновували свої поселення в різних місцях. Спочатку перших іммігрантів було лише декілька сотень, проте церкви збільшувалися і зростали, тож у Новому Світі згодом стало налічуватися багато тисяч анабаптистів.

Кінець XIX сторіччя та наступні роки

У повітрі вже віяло змінами. До кінця XIX ст. меноніти Америки все ще розмовляли німецькою мовою. Богослужіння проводили так само, як і до цього, через одну неділю вранці в заздалегідь визначеному місці без вечірніх та буденних зібрань. Проте, починаючи з кінця XIX ст., деякі церкви почали використовувати на богослужіннях англійську мову, а також проводити зібрання щонеділі та вечорами посеред тижня.

Не всі члени багатьох церков наприкінці XIX ст. одягалися просто і скромно. Особливо часто не одягали згідно з церковними правилами дітей. Унаслідок промислової революції подешевшала і стала загальнодоступною яскрава строката тканина. Люди почали одягатися «для виходу». Для церков ставало все важливішим встановлення правил щодо одягу для своїх членів, щоб утримати їх від наслідування світської моди. Багато церков почали ставитися до одягу більш вимогливо, вважаючи, що в умовах загальної урбанізації у світі, де немає гонінь, церкви необхідно встановлювати конкретні правила щодо зовнішнього вигляду, щоб зберегти своє відокремлення від світу. Для жінок скромним та прийнятним одягом почали вважати сукню з пелериною (не так підкреслює зовнішність), а для чоловіків – піджак без одворотів та краватки.

На жаль, у XX ст. в багатьох церквах почали допускати прояви плоті, що призвело до втрати займаних раніше

позицій, заснованих на біблійних засадах відокремлення від світського способу життя. Багато церков мирились із явними гріхами й непослухом серед своїх членів, не застосовуючи до них церковної дисципліни. Тим, хто хотів зберегти або повернути біблійне життя церкви, довелося проявляти мужність. Адже саме завдяки сильним, здоровим проповідям та церковній дисципліні спільноти анабаптистів/менонітів зберігались і зростали протягом понад 400 років. Тим, хто хотів залишатися вірним, потрібно було повернутися до святості в повсякденному житті та дотримання церковної дисципліни в рамках помісної спільноти. Інколи, особливо починаючи з 1960-х рр., брати, стурбовані духовним станом церков, об'єднувалися та організовували нові спільноти, які приймали за основу народження згори, чистоту життя кожного члена церкви, а також здорове застосування церковної дисципліни. Утворені об'єднання таких спільнот підтримують благовістя, місіонерство та видання християнської літератури. Нові спільноти й об'єднання згодом почали називатися «консервативними».

Відмінні особливості сучасних консервативних менонітів

Бог дав нам Біблію для того, щоб жити згідно з нею. Ми спасаємося не «тільки вірою», як вчать протестанти, але вірою, яка діє любов'ю (див. Послання до галатів 5:6). Це означає, що людині необхідно мати віру в спокутну жертву Христа й жити в послуху Писанню. У Новому Заповіті це називається «послухом віри через Ім'я Його між усіма народами» (Послання до римлян 1:5). Завдяки цим глибоким переконанням, сучасні консервативні анабаптисти мають, принаймні, дев'ять відмінних особливостей у віровченні й практичному способі життя, які вирізняють їх серед багатьох інших сучасних християн:

1. **Непорушність шлюбних зв'язків.** Це означає неприпустимість розлучень, а якщо хтось був розлучений до навернення — неприпустимість повторного шлюбу. Усе це засновано на ясному вченні Слова Божого: Буття 2:24; Євангелія від Матвія 5:31-32; 19:5-6; Євангелія від Марка 10:11-12. Діти також знаходять таке необхідне для них відчуття безпеки, коли не страждають від думки, що їхні батьки можуть розлучитися.

«...Покине тому чоловік батька й матір, і пристане до дружини своєї, — і стануть обоє вони одним тілом», тому-то немає вже двох, але одне тіло. Тож, що Бог спарував, — людина нехай не розлучує!» (Євангелія від Матвія 19:5-6).

2. **Дотримання Божого порядку головування.** У Посланні до ефесян 5:22-25 викладені дві засади: перша — дружина має коритися своєму чоловіку, друга — чоловікові необхідно любити свою дружину. Це не залишає чоловікові можливості поводитися егоїстично чи деспотично та створює умови, за яких дружині легко коритися чоловікові, який любить її.

Про порядок головування також говориться в 1 Посланні до коринтян 11:1-16, де додатково пояснюється, що дружина шанує свого чоловіка, свого голову, відрощуючи волосся й покриваючи свою голову. Це честь для неї та її чоловіка. Також апостол вчить, що довге волосся для чоловіка — безчестя.

«Хочу ж я, щоб ви знали, що всякому чоловікові голова — Христос, а жінці голова — чоловік, голова ж Христові — Бог» (1 Послання до коринтян 11:3).

«Дружини, — коріться своїм чоловікам, як Господеві, — бо чоловік — голова дружини, як і Христос — Голова Церкви, Сам Спаситель тіла! І як кориться Церква Христові, так і дружини своїм чоловікам у всьому. Чоловіки, — любіть своїх дружин, як і Христос полюбив Церкву, і віддав за неї Себе» (Послання до ефесян 5:22-25).

3. **Старанне виконання Ісусових заповідей, зокрема — викладених у Нагірній проповіді (Євангелія від Матвія, розділи 5-7).** У цій проповіді Ісус встановив

набагато вищі вимоги, ніж могли виконати святі Старого Заповіту. В новозавітну добу християни можуть виконувати вищі норми Ісуса, бо Він послав Духа Святого, Який живе в нас. Христос учив, що гріх — це не тільки чинити перелюб, але й мати жадання або пожадливість, а також вступати у повторний шлюб, якщо попередній чоловік або дружина ще живі. Він заборонив використовувати будь-які клятви. Він учив любити своїх ворогів, а не вбивати їх. Усе це слід сприймати з усією серйозністю, а порушення цих моральних заповідей призведе до відлучення від вірної анабаптистської церкви.

Ісус учив, що існує тільки два шляхи — вузький та широкий. Лише небагато хто йде вузьким шляхом, що веде до життя, водночас безліч іде широким шляхом, що веде до погибелі. Він попереджав: не кожен, хто каже «Господи, Господи» або хто називає себе християнином, потрапить на небо, а лише той, хто виконує Його заповіді.

У Старому Заповіті Бог дав Десять заповідей Своему рабові Мойсею на горі Сінай (Вихід 20). Коли Ісус, Син Божий, прийшов у цей світ, Він приніс із Собою кращий Заповіт, що замінив попередній. Однак у Своему вченні Христос знову підтвердив основні моральні норми Старого Заповіту і навіть підвищив багато з них (див. Євангелію від Матвія, розділи 5-7).

За часів Свого земного служіння Ісус підсумував увесь закон Божий у декількох коротких реченнях: *«...Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю думкою». Це найбільша й найперша заповідь. А друга однакова з нею: «Люби свого ближнього, як самого себе». На двох*

оцих заповідях увесь Закон і Пророки стоять» (Євангелія від Матвія 22:37-40).

«Не подумайте, ніби Я руйнувати Закон чи Пророків прийшов, — Я не руйнувати прийшов, але виконати...

Ви чули, що було стародавнім наказане: «Не вбивай...» А Я вам кажу, що кожен, хто гнівається на брата свого, підпадає вже судові...

Ви чули, що сказано: «Не чини перелюбу». А Я вам кажу, що кожен, хто на жінку подивиться із пожадливістю, той уже вчинив із нею перелюб у серці своїм.

Ще ви чули, що було стародавнім наказане: «Не клянись неправдиво», але «виконуй клятви свої перед Господом». А Я вам кажу не клястися зовсім...

Ви чули, що сказано: «Око за око, і зуб за зуба». А Я вам кажу не противитись злому. І коли вдарить тебе хто у праву щоку твою, — підстав йому й другу».

Уривки з Нагірної проповіді Христа.
Євангелія від Матвія, розділ 5

- 4. Скромний, пристойний одяг.** У Писанні дано чітку настанову: *«Так само й жінки, — у скромнім убранні, з соромливістю та невинністю, — нехай прикрашають себе не плетінням волосся, не коштовними шатами»* (1 Послання до Тимофія 2:9); *«А окрасою їм нехай буде не зовнішнє, — заплітання волосся та навішання золота або вбирання одєж, але захована людина серця в нетлінні лагідного й мовчазного духа, що дорогоцінне перед Богом»* (1 Послання Петра 3:3-4). Рішення щодо того, який одяг слід вважати скромним чи пристойним, не має приймати самостійно кожен окремих християнин. Навпаки, церква на підставі біблійних

Відмінні особливості сучасних консервативних менонітів

засад встановлює загальні вимоги для всіх своїх членів. І вже перевірено часом, що загальна форма одягу сприяє збереженню скромності.

5. **Відповідальність і підзвітність.** *«Бо ніхто з нас не живе сам для себе, і не вмирає ніхто сам для себе»* (Послання до римлян 14:7). Члени церкви відповідальні одне перед одним за чистоту свого ходіння перед Богом. І коли терпить один член церкви, *«всі члени з ним терплять»* (1 Послання до коринтян 12:26). Це означає: коли в кого горе, хвороба, пожежа тощо, церква об'єднує свої зусилля, щоб допомогти потерпілому члену.
6. **Відокремлення для Бога.** Це означає відмову від гріховних задоволень заради Христа й церкви, а також — спосіб життя, що відрізняється від світського: відмова від непристойного одягу, танців, фільмів, телебачення, порнографії, спільного купання людей різної статі, займання спортом, паління, наркотиків, спиртних напоїв тощо. Відокремлення від світу і присвячення Богу дає велику радість, бо людина позбавляється гріховної залежності, щоб служити Богу. *«Бо досить минулого часу, коли ви чинили волю поган, ходили в розпусті, у пожадливістях, у пияцтві, у гулянках, у пиятиках, у беззаконних ідолослужбах. Вони з того дивуються, що ви разом із ними не берете участі в розпусті, та зневажають»* (1 Послання Петра 4:3-4).
7. **Перемагати зло добром.** Цю настанову часто зустрічаємо в Новому Заповіті, вона є частиною нового, кращого шляху, який Ісус Христос показав Своїм прикладом та вченням. Він навчав цього у Своїй Нагірній проповіді:

«А хто хоче тебе позивати й забрати сорочку твою, — віддай і плаща йому. А хто силувати тебе буде відбуту подорожнє на милю одну, — іди з ним навіть дві. Хто просить у тебе — то дай, а хто хоче позичити в тебе — не відвертайсь від нього. Ви чули, що сказано: «Люби свого ближнього, і ненавидь свого ворога». А Я вам кажу: Любіть ворогів своїх, благословляйте тих, хто вас проклинає, творіть добро тим, хто ненавидить вас, і молитесь за тих, хто вас переслідує, щоб вам бути синами Отця вашого, що на небі, що наказує сходити сонцю Своєму над злими й над добрими, і дощ посилає на праведних і на неправедних» (Євангелія від Матвія 5:40-45).

Ці заповіді не допускають ніякої участі у війні або в будь-чому, пов'язаному з нею. І тут не існує винятків, навіть якщо закони країни вимагають цього. Цього також навчали й апостоли:

«Не платіть нікому злом за зло, дбайте про добре перед усіма людьми! Коли можливо, якщо це залежить від вас, — живіть у мирі зо всіма людьми! Не мститься самі, улюблені, але дайте місце гніву Божому, бо написано: «Мені помста належить, Я відплачу, говорить Господь». Отож, як твій ворог голодний, — нагодуй його; як він прагне, — напій його, бо, роблячи це, ти згортаєш розпалене вугілля йому на голову. Не будь переможений злом, але перемагай зло добром!» (Послання до римлян 12:17-21).

Один служитель-меноніт у XVIII ст. писав про це, показуючи різницю між номінальними християнами, які воюють один з одним на полі бою, та менонітами, що сповідують непротивлення й відмовляються воювати:

«Як сильно відрізняються вчення та поведінка Ісуса і Його апостолів, а також життя і поведінка усіх Його

справжніх послідовників, від оцих [т. зв. християн] сьогодні. Перші [апостоли та усі справжні християни] любили братів, віддавали своє життя один за одного та любили своїх ворогів згідно із вченням і прикладом Сина Божого. А теперішні християни, навпаки, йдуть на поля [бою] тисячами, щоб битися та вбивати одне одного найжахливішими методами. Це чинять навіть ті, хто належить до одного й того ж християнського віровчення, які пишаються своїм «здоровим» вченням та разом беруть участь, як одне Тіло, в ламанні хліба. Звісно ж, ми не можемо вважати, що справжнє Тіло Христове буде шкодити саме собі!»³¹

Цього вчення про непротивлення злу та неучасть у військових діях дотепер дотримуються на практиці вірні анабаптистські церкви.

8. **Християнська освіта.** *«Не дайте себе звести, — товариство лихе псує добрі звичай!»* (1 Послання до коринтян 15:33). Де й коли тільки можливо, помісні церкви створюють християнські загальноосвітні школи, у яких діти можуть отримувати здорову освіту. Дійсно, коли така можливість відсутня, Бог може втрутитись і послати необхідну благодать. Однак не варто сподіватися, що світ та його спотворена система освіти виховують побожних дітей, особливо якщо Бог дає змогу дати дітям освіту в християнському середовищі. Ми вважаємо благословення Боже, а також духовне та вічне благополуччя наших дітей набагато важливішим, аніж ступінь в учбових закладах, який пропонує система цього світу.
9. **Сучасні технології зв'язку та інтернет.** Протягом багатьох років багато церков дотримуються правила: не користуватися радіо та телебаченням. Розвиток сучасних технологій, можливість

Анабаптисти. Хто вони?

з допомогою інтернету переглядати веб-сайти, користуватися соціальними мережами та чинити інші дії спонукає сучасні церкви консервативних менонітів тримати під контролем або обмежувати використання інтернету своїми членами заради їхньої духовної безпеки. *«Не поставлю я перед очима своїми речі нікчемної...»* (Псалом 100:3).

Меноніти в царській Росії

У XVIII ст. багато менонітів мешкало на околицях міста Гданська на півночі теперішньої Польщі. Це були нащадки тих анабаптистів, які втекли на схід, рятуючись від жорстоких гонінь у Нідерландах. Наприкінці XVIII-початку XIX ст. багато з них переселилося на південь, на околиці Запоріжжя та р. Молочної сучасної України. Пізніше ці меноніти розселилися на інші терени України та Росії. У певні роки їх чисельність досягала 200 000 чоловік.

Ці меноніти зазвичай жили в закритих колоніях і не благовістили місцевому населенню, що було вагомим духовним недоліком. Однак деякі з них усе ж мали добрий духовний вплив на місцевих мешканців, що наприкінці XIX сторіччя посприяло зародженню євангельських церков серед українців.

В останні десятиліття XIX ст. й до 1940-х рр. деякі з них емігрували на Захід. Менонітські колонії, що залишилися в Україні наприкінці цього періоду, були знищені під час Другої світової війни. Більшість менонітів, які залишилися, були депортовані до Сибіру й Казахстану. Багато з нащадків менонітів, які жили колись у царській Росії, сьогодні живуть у різних регіонах Північної та Південної Америки, Німеччини, Сибіру й Казахстану. На жаль, у Північній та Південній Америці чимало цих іммігрантів ведуть світський спосіб життя або впали в холодний формалізм. Лише невелика кількість із них зберегла або відродила духовно живу віру й сьогодні

належить до менонітських церков, які прагнуть берегти первісні засади анабаптизму, які описано в цій книзі. У Сибіру, Казахстані та Німеччині багато з них бережуть віру, будучи членами різних євангельських церков.

На сьогоднішній день в Україні існує кілька консервативних менонітських церков, заснованих менонітами-місіонерами, що приїхали в Україну в 1990-х рр. Схожі за віровченням і способом життя спільноти також є в Ірландії, Великобританії, Болгарії, та Румунії.

На завершення

Ми не можемо стверджувати, що якась певна церква або деномінація має перевагу перед іншими. *«Бо достойний не той, хто сам себе хвалить, але кого хвалить Господь!»* (2 Послання до коринтян 10:18). Мудрий Соломон закликав: *«Нехай інший тебе вихваляє, а не уста твої, чужий, а не губи твої»* (Приповісті 27:2).

Ми, анабаптисти-меноніти, вдячні Богу за Його вірність. Ми також вдячні тим, хто вірно проходив земний шлях перед нами. У часи, коли відступництво та гріх загрожували церкві знищенням, Бог проявляв Свою вірність. Тож ми переконані в Його вірності Своїм дітям і в майбутньому доти, доки ми залишатимемося відданими й присвяченими Йому.

У вічності ми сподіваємося возз'єднатися зі святими всіх віків на небесах, як бачив це апостол Іван в об'явленні від Ісуса Христа: *«...ось натовп великий, що його зрахувати не може ніхто, з усякого люду, і племен, і народів, і мов, стояв перед престолом і перед Агнцем, зодягнені в білу одежу, а в їхніх руках було пальмове віття. І взивали вони гучним голосом, кажучи: «Спасіння нашому Богові, що сидить на престолі, і Агнцеві!»»* (Об'явлення 7:9-10).

Ми також хочемо бути корисними тим, хто бажає жити святим життям перед Богом. Якщо ви бажаєте відвідати богослужіння менонітської церкви, отримати духовну підтримку чи маєте духовне питання, ви можете зв'язатися з нами за наступними контактними даними: +38-096-124-0630; +38-096-125-9453; mennonite.ukraine@gmail.com. Ми будемо раді поспілкуватися з вами!

Нехай уся слава буде тільки Богу!

Додаток

Дордрехтське віросповідання

Це віросповідання було написане та прийняте на миротворчій нараді, яка відбувалась у м. Дордрехті (Нідерланди) 21 квітня 1632 р. Багато церков менонітів та амішів визнають його й дотепер.

Виклад основних статей нашої загальнохристиянської віри

Стаття I

Про Бога і створення всього сущого

Писання свідчить, що «догодити ж [Богу] без віри не можна. І той, хто до Бога приходить, мусить вірувати, що Він є, а тим, хто шукає Його, Він дає нагороду» (Послання до євреїв 11:6). Тож ми разом з усіма благочестивими [святими], ґрунтуючись на Писанні, сповідуємо устами й віримо серцем у єдиного вічного, всемогутнього й незбагненного Бога: Отця, Сина і Духа Святого. Існує лише один Бог, і немає жодного іншого перше Нього або після Нього; бо все із Нього, через Нього і в Ньому. Йому хай буде слава і честь на віки вічні! Амінь!

Анабаптисти. Хто вони?

«Догодити ж без віри не можна. І той, хто до Бога приходить, мусить вірувати, що Він є, а тим, хто шукає Його, Він дає нагороду» (Послання до євреїв 11:6).

«І був Аврам віку дев'ятидесяти літ і дев'яти літ, коли явився Господь Аврамові та й промовив до нього: «Я Бог Всемогутній! Ходи перед лицем Моїм, і будь непорочний!»» (Буття 17:1).

«Слухай, Ізраїлю: Господь, Бог наш — Господь один!» (Повторення Закону 6:4).

«Пам'ятайте про давнє, відвічне, бо Я Бог, і немає більш Бога, й нікого, як Я» (Книга пророка Ісаї 46:9).

«Бо троє свідкують на небі: Отець, Слово й Святий Дух, і ці Троє — Одно» (1 Послання Івана 5:7).

«Бо все з Нього, через Нього і для Нього! Йому слава навіки. Амінь» (Послання до римлян 11:36).

Ми віримо й сповідуємо, що цей єдиний Бог — Творець усього видимого й невидимого. За шість днів Він створив небо і землю, море та все, що в них. Ми також віримо, що Він і далі керує і тримає Своє творіння й усі Свої діла мудрістю, могутністю та силою Свого Слова.

«Оце книга нащадків Адамових. Того дня, як створив Бог людину, Він її вчинив на подобу Божу. Чоловіком і жінкою Він їх створив, і поблагословив їх. І того дня, як були вони створені, назвав Він їхнє ймення: Людина» (Буття 5:1-2).

«Та говорячи: Що це робите, люди? Таж і ми такі самі смертельні, подібні вам люди, і благовістимо вам, — відохих ось марнот повернутись до Бога Живого, що створив небо й землю, і море, і все, що в них є» (Дії апостолів 14:15).

«Є різниця й між діями, але Бог той же Самий, що в усіх робить усе» (1 Послання до коринтян 12:6).

Дордрехтське віросповідання

«Він був сявом слави та образом істоти Його, тримав усе словом сили Своєї, учинив Собою очищення наших гріхів, — і засів на правиці величності на висоті» (Послання до євреїв 1:3).

Скінчивши Свою працю згідно Свого благовоління і наділивши кожне Своє творіння сутністю й певними властивостями, назвавши все добрим і правильним, Бог створив першу людину — Адама, прабатька всіх нас. Бог створив його з пороку земного, вдихнув у його ніздрі подих життя, і Адам став живою душею, створеною за Божим образом і подобою, в істинній праведності і святості для вічного життя. Він також поставив Адама над усім творінням, наділивши багатьма великими й славними дарами. Він помістив чоловіка в прекрасний сад, або рай, дав йому заповідь та наклав заборону. Потім Господь узяв ребро Адама, створив із нього жінку, привів її до нього й віддав йому як помічницю, супутницю й дружину. Згодом Бог зробив першу людину, Адама, родоначальником усіх людей, що живуть по всій землі.

«І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх» (Буття 1:27).

«І створив Господь Бог людину з пороку земного. І дихання життя вдихнув у ніздрі її, — і стала людина живою душею» (Буття 2:7).

«І взяв Господь Бог людину, і в еденському раї вмістив був її, щоб порала його та його доглядала. І наказав Господь Бог Адамові, кажучи: «Із кожного дерева в Раю ти можеш їсти. Але з дерева знання добра й зла — не їж від нього, бо в день їди твоєї від нього ти напевно помреш!»» (Буття 2:15-17).

«І перетворив Господь Бог те ребро, що взяв із Адама, на жінку, і привів її до Адама» (Буття 2:22).

«Оце книга нащадків Адамових. Того дня, як створив Бог людину, Він її вчинив на подобу Божу» (Буття 5:1).

«І ввесь людський рід Він з одного створив, щоб замешкати всю поверхню землі, і призначив окреслені доби й границі замешкання їх» (Дії апостолів 17:26).

Стаття II

Гріхопадіння людини

Ми віримо й сповідуємо, що, згідно зі Святим Письмом, наші прабатьки, Адам і Єва, недовго перебували в цьому славному стані, у якому були створені. Ошукані підступним і лукавим змієм, заздрісним дияволом, вони порушили святу заповідь Божу й виявили непослух своєму Творцю. Через цей непослух у світ увійшов гріх, а з гріхом смерть перейшла в усіх людей, бо всі згрішили й накликали на себе гнів та осуд Божий. За це Бог вигнав їх із раю, того прекрасного саду, і звелів обробляти землю, в скорботі їсти її плід, у поті лиця добувати свій хліб, допоки не повернуться в землю, із якої були взяті. Ми віримо, що, вчинивши цей єдиний гріх, вони так низько впали, віддалившись від Бога, стали настільки зіпсованими й чужими для Нього, що ні вони самі, ні будь-хто із їхніх нащадків, ані ангели, ані людство, ані будь-яке інше творіння на небі або на землі не могло допомогти їм, викупити їх або примирити з Богом. Вони мали б загинути навіки, якби Бог, пройнявшись жалем до Свого творіння, не вступився за них по Своїй любові та милості.

«І побачила жінка, що дерево добре на їжу, і принадне для очей, і пожадане дерево, щоб набути знання. І взяла з його плоду, та й з'їла, і разом дала теж чоловікові

Дордрехтське віросповідання

своєму, — і він з'їв. [...] І вислав його Господь Бог із еденського раю, щоб порати землю, з якої узятий він був» (Буття 3:6-23).

«Тому-то, як через одного чоловіка ввійшов до світу гріх, а гріхом смерть, так прийшла й смерть у всіх людей через те, що всі згрішили. Гріх-бо був у світі й до Закону, але гріх не ставиться в провину, коли немає Закону. Та смерть панувала від Адама аж до Мойсея і над тими, хто не згрішив, подібно переступу Адама, який є образ майбутнього. Але не такий дар благодаті, як переступ. Бо коли за переступ одного померло багато, то тим більш благодаті Божої й дар через благодаті однієї Людини, Ісуса Христа, щедро спливили на багатьох. І дар не такий, як те, що сталося від одного, що згрішив; бо суд за один прогріх — на осуд, а дар благодаті — на виправдання від багатьох прогріхів. Бо коли за переступ одного смерть панувала через одного, то тим більше ті, хто приймає рясноту благодаті й дар праведности, запанують у житті через одного Ісуса Христа. Ось тому, як через переступ одного на всіх людей прийшов осуд, так і через праведність Одного прийшло виправдання для життя на всіх людей. Бо як через непослух одного чоловіка багато хто стали грішними, так і через послух Одного багато хто стануть праведними» (Послання до римлян 5:12-19).

«Бог зацарював над народами, Бог сів на святому Своєму престолі! Зібрались владики народів, народ Бога Авраамового, як Божі щити на землі, — між ними Він сильно звеличений!» (Псалом 46:9-10).

«І не міг ніхто ні на небі, ні на землі, ані під землею розгорнути книги, ані навіть зазирнути в неї» (Об'явлення 5:3).

«Так-бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не згинув, але мав життя вічне» (Євангелія від Івана 3:16).

Стаття ІІІ

Примирення людини з Богом через обітницю про прихід Христа

Ми віримо й сповідуємо, що Бог (незважаючи на гріхопадіння першої людини та її нащадків, їхні переступи та гріхи, а також — нездатність спастися самостійно) не бажав відкинути людей остаточно, щоб вони загинули навіки. Навпаки, Він знову покликав їх до Себе, утішив та відкрив їм, що є ще можливість примиритися з Ним — через непорочного Агнця, Сина Божого, призначеного для цього ще до закладин світу. Іще в раю Він [Христос] був обіцяний першим людям та їхнім нащадкам в утіху, на викуплення та спасіння. Саме Він був обіцяний їм по вірі ще тоді, тож усі благочестиві патріархи (для яких ця обітниця часто оновлювалася) бажали та прагнули цього. Очікуючи сповнення, з вірою дивились вони здаля на Того, Хто, прийшовши, викупить, звільнить та підійме гріховне людство від їх гріха, вини та несправедності, щоб люди знову отримали благовоління Боже.

«Наступного дня Іван бачить Ісуса, що до нього йде, та й каже: «Оце Агнець Божий, що на Себе гріх світу бере!»» (Євангелія від Івана 1:29).

«Вона каже Йому: «Так, Господи! Я вірую, що Ти Христос, Син Божий, що має прийти на цей світ»» (Євангелія від Івана 11:27).

«І знайте, що не тлінним сріблом або золотом відкуплені ви були від марного вашого життя, що передане вам від батьків, але дорогоцінною кров'ю Христа, як непорочного й чистого Ягняти»» (1 Послання Петра 1:18-19).

«І Я покладу ворожнечу між тобою й між жінкою, між насінням твоїм і насінням її. Воно зітре тобі голову, а ти будеш жалити його в п'яту» (Буття 3:15).

«Діточки мої, — це пишу я до вас, щоб ви не грішили! А коли хто згрішить, то маємо Заступника перед Отцем, — Ісуса Христа, Праведного. Він убогання за наші гріхи, і не тільки за наші, але й за гріхи всього світу» (1 Послання Івана 2:1-2).

«Хто чинить гріх, той від диявола, бо диявол грішить від початку. Тому-то з'явився Син Божий, щоб знищити справи диявола» (1 Послання Івана 3:8).

«Як настало ж виповнення часу, Бог послав Свого Сина, що родився від жони, та став під Законом, щоб викупити підзаконних, щоб усиновлення ми прийняли» (Послання до галатів 4:4-5).

Стаття IV

Прихід Христа у цей світ і мета Його приходу

Ми також віримо й сповідуємо, що коли настав час сповнення обітниць (на яку так очікували всі благочестиві прабадьки), то раніше обіцяний Месія, Викупитель і Спаситель зійшов від Бога, Який послав Його у світ. Згідно з пророцтвами пророків та свідченнями євангелістів Він прийшов у світ. Так, Він прийшов у тілі і явив Себе: Саме Слово стало тілом і людиною. Він був зачатий у діві Марії, заручений з чоловіком із дому Давидового на ім'я Йосип. Народивши свого Первістка у Віфлеємі, Марія сповила Його та поклала до ясел.

«Відказує жінка Йому: «Я знаю, що прийде Месія, що зветься Христос, — як Він прийде, то все розповість нам»» (Євангелія від Івана 4:25).

«Від Отця вийшов Я, і на світ Я прийшов. І знов покидаю Я світ та й іду до Отця» (Євангелія від Івана 16:28).

Анабаптисти. Хто вони?

«Безсумнівно, велика це таємниця благочестя: Хто в тілі з'явився, Той оправданий Духом, анголам показався, проповіданий був між народами, увірувано в Нього в світі, Він у славі вознісся!» (1 Послання до Тимофія 3:16).

«І вона вродить Сина, ти ж даси Йому ймення Ісус, бо спасе Він людей Своїх від їхніх гріхів» (Євангелія від Матвія 1:21).

«І Слово сталося тілом, і перебувало між нами, повне благодаті та правди, і ми бачили славу Його, славу як Однородженого від Отця» (Євангелія від Івана 1:14).

«І породила вона свого Первенця Сина, і Його сповила, і до ясел поклала Його, — бо в заїзді місця не стало для НИХ...» (Євангелія від Луки 2:7).

Крім того, ми віримо й сповідуємо, що це Той, що віддавна постав, від днів віковичних, що не має ані початку днів, ані кінця життя. Про Нього засвідчено, що Він — Альфа й Омега, початок і кінець, перший та останній. Саме Він, і ніхто інший, був передбачений, обіцяний, посланий і прийшов у цей світ; Він — єдинородний, перший і єдиний Син Божий. Він був перше Івана Хрестителя, перше Авраама та перше [існування] світу. Так, Він був Господом Давида й Богом усієї землі. Він — первісток, роджений раніше всякого творива; Він був посланий у світ, і для Нього було приготоване тіло, яке Він віддав у жертву й приношення, в пахощі, приємні Богу. Усе це для утіхи, викуплення і спасіння всього людства.

«А ти, Віфлеєме-Єфрате, хоч малий ти у тисячах Юди, із тебе Мені вийде Той, що буде Владика в Ізраїлі, і віддавна постання Його, від днів віковичних» (Книга пророка Михея 5:1).

«Він без батька, без матері, без родоводу, не мав ані початку днів, ані кінця життя, уподобився Божому Сину, — пробуває священиком завжди» (Послання до євреїв 7:3).

Дордрехтське віросповідання

«Я Альфа й Омега, говорить Господь, Бог, Той, Хто є, і Хто був, і Хто має прийти, Вседержитель!» (Об'явлення 1:8).

«Той же, Хто Сина Свого не пожалів, але видав Його за всіх нас, — як же не дав би Він нам із Ним і всього?» (Послання до римлян 8:32).

«Він є образ невидимого Бога, роджений перш усякого творива» (Послання до колосян 1:15).

«Тому-то, входячи в світ, Він говорить: «Жертви й приношення Ти не схотів, але тіло Мені приготував»» (Послання до євреїв 10:5).

А щодо того, яким чином було приготоване це дороге-цінне тіло або як Слово стало тілом, і як Він Сам став людиною, ми задовольняємось поясненням, яке дають вірні євангелісти. Тому ми сповідуємо з усіма святими, що Він — Син Бога живого. Тільки в Ньому вся наша надія, втіха, викуплення і спасіння, яких не потрібно шукати в комусь іншому.

«І ось ти в утробі зачнеш, і Сина породиш, і даси Йому ймення Ісус. Він же буде Великий, і Сином Всевишнього званий, і Господь Бог дасть Йому престола Його батька Давида. І повік царюватиме Він у домі Якова, і царюванню Його не буде кінця». А Марія озвалась до ангола: «Як же станеться це, коли мужа не знаю?»... І ангол промовив у відповідь їй: «Дух Святий злине на тебе, і Всевишнього сила обгорне тебе, через те то й Святе, що народиться, буде Син Божий!»» (Євангелія від Луки 1:31-35).

«Це ж написано, щоб ви ввірували, що Ісус є Христос, Божий Син, і щоб, віруючи, життя мали в Ім'я Його!» (Євангелія від Івана 20:31).

«А Симон Петро відповів і сказав: «Ти — Христос, Син Бога Живого!»» (Євангелія від Матвія 16:16).

Також ми віримо й сповідуємо разом із Писанням, що, звершивши діло, заради якого Він був посланий і прийшов

у світ, Ісус був відданий згідно з Божим задумом до рук нечестивих, постраждав при правителі Понтії Пилаті, був розп'ятий, помер і був похований. На третій день Він воскрес із мертвих, а потім вознісся на небо й сів по правиці Бога та Його величі на висоті, звідки прийде знову судити живих та мертвих.

«І знялися всі їхні збори, і повели до Пилата Його. [...] І ось муж, на ім'я йому Йосип, що був радником синедріону, людина шановна і праведна [...] прийшов до Пилата, і тіла Ісусового став просити. І Йосип, знявши Його, обгорнув плащаницею, і поклав Його в гробі, що в скелі був висічений, і що в ньому ніколи ніхто не лежав» (Євангелія від Луки 23:1, 50-53).

«А коли налякались вони й посхиляли обличчя додолу, ті сказали до них: «Чого ви шукаєте Живого між мертвими? Нема Його тут, бо воскрес! Пригадайте собі, як Він вам говорив, коли ще перебував в Галілеї. [...] І сталося, як Він благословляв їх, то зачав відступати від них, і на небо возноситись» (Євангелія від Луки 24:5-6, 51).

Так помер Син Божий. Він «скуштував смерть» і пролив Свою дорогоцінну кров за всіх людей. Тим самим Він уразив голову змія, зруйнував діла диявола, знищив рукописання, [що було проти нас], та придбав прощення гріхів для всього людства. Відтак Він став джерелом вічного спасіння для всіх тих, хто, починаючи від Адама й до кінця віку, кожен свого часу, повірить у Нього й коритиметься Йому.

«І Я покладу ворожнечу між тобою й між жінкою, між насінням твоїм і насінням її. Воно зітре тобі голову, а ти будеш жалити його в п'яту» (Буття 3:15).

«Хто чинить гріх, той від диявола, бо диявол грішить від початку. Тому-то з'явився Син Божий, щоб знищити справи диявола» (1 Послання Івана 3:8).

«Знищивши рукописання на нас, що наказами було проти нас, — Він із середини взяв його та й прибавив його на хресті» (Послання до колосян 2:14).

«Ось тому, як через переступ одного на всіх людей прийшов осуд, так і через праведність Одного прийшло виправдання для життя на всіх людей» (Послання до римлян 5:18).

Стаття V

Закон Христа, тобто Свята Євангелія або Новий Завіт

Ми також віримо й сповідуємо, що перед вознесінням Христос встановив Свій Новий Завіт, щоб він був вічним Завітом, затвердженим і запечатаним Його дорогоцінною кров'ю. Він довірив його Своїм учням, доручив їм свято берегти його, бо ані ангел, ані людина не мають права змінити його, що-небудь додати до нього або відняти від нього.

«Ось дні наступають, — говорить Господь, — і складу Я із домом Ізраїлевим і з Юдиним домом Новий Заповіт» (Книга пророка Єремії 31:31).

«Тому Він — Посередник Нового Заповіту, щоб через смерть, — що була для відкуплення від переступів, учинених за першого заповіту, — покликані прийняли обітницю вічного спадку. Бо де заповіт, там має відбутися смерть заповітника, заповіт-бо важливий по мертвих, бо нічого не варт він, як живе заповітник» (Послання до євреїв 9:15-17).

«Бо це — кров Моя Нового Заповіту, що за багатьох проливається на відпущення гріхів!» (Євангелія від Матвія 26:28).

«Але якби й ми або ангел із неба зачав благовістити вам не те, що ми вам благовістили, — нехай буде проклятий!» (Послання до галатів 1:8).

Анабаптисти. Хто вони?

«А коли хто навчає інакше, і не приступає до здорових слів Господа нашого Ісуса Христа та до науки, що вона за правдивою вірою, — той згордів, нічого не знає, але захворів на суперечки й змагання, що від них повстають заздрість, сварки, богозневаги, лукаві здогади, постійні сварні між людьми зіпсутого розуму й позбавлених правди, які думають, ніби благочестя — то зиск. Цурайся таких!» (1 Послання до Тимофія 6:3-5).

«Свідкую я кожному, хто чує слова пророцтва цієї книги: Коли хто до цього додасть що, то накладе на нього Бог кари, що написані в книзі оцій. А коли хто що відійме від слів книги пророцтва цього, то відійме Бог частку його від дерева життя, і від міста святого, що написане в книзі оцій» (Об'явлення 22:18-29).

«Поправді ж кажу вам: доки небо й земля не минеться, — ані йота єдина, ані жаден значок із Закону не минеться, аж поки не збудеться все» (Євангелія від Матвія 5:18).

«Небо й земля проминуться, але не минуться слова Мої!» (Євангелія від Луки 21:33).

І оскільки в цьому Завіті містяться всі настанови і вся воля Його Небесного Отця (тією мірою, якою це необхідно для спасіння), Христос постановив, щоб цей Завіт в Ім'я Його проголошували Його улюблені апостоли, благовісники та служителі (яких Він покликав, вибрав і послав по всьому світу заради досягнення цієї мети) з-поміж усіх народів, племен та мов, проповідуючи покаєння і прощення гріхів. Також Він виголосив у цьому Завіті, що всі, не зважаючи на особу, хто вірою, як слухняні діти, приймуть та виконуватимуть записане в ньому, є Його дітьми й повноправними спадкоємцями спасіння. Ніхто не відсторонюється від цієї безцінної спадщини вічного спасіння, окрім невірних та неслухняних, упертих та нерозкаяних, які своїми гріховними вчинками зневажають це спасіння й відтак самі себе роблять недостойними вічного життя.

Дордрехтське віросповідання

«І казав Він до них: «Ідіть по цілому світові, та всьому створінню Євангелію проповідуйте!»» (Євангелія від Марка 16:15).

«І сказав Він до них: «Так написано є, і так потрібно було постраждати Христові, і воскреснути з мертвих дня третього, і щоб у Ймення Його проповідувалось покаяння, і прощення гріхів між народів усіх, від Єрусалиму почавши»» (Євангелія від Луки 24:46-47).

«А коли діти, то й спадкоємці, спадкоємці ж Божі, а співспадкоємці Христові, коли тільки разом із Ним ми терпимо, щоб разом із Ним і прославитись» (Послання до римлян 8:17).

«Тоді Павло та Варнава мужньо промовили: «До вас перших потрібно було говорить Слово Боже; та коли ви його відкидаєте, а себе вважаєте за недостойних вічного життя, то ось до поган ми звертаємось»» (Дії апостолів 13:46).

Стаття VI

Покаяння й переміна життя

Ми віримо й сповідуємо, що оскільки помисли серця людського лихі змолodu і його приваблює усяка неправедність, гріх та нечестя, то найпершим ученням дорогоцінного Нового Завіту Сина Божого є покаяння та переміна життя.

«І почув Господь пахощі любі, і в серці Своїму промовив: «Я вже більше не буду землі проклинати за людину, бо нахил людського серця лихий від віку його молодого. І вже більше не вбиватиму всього живого, як то Я вчинив був»» (Буття 8:21).

«...Збулися часи, — і Боже Царство наблизилось. Покайтеся, і віруйте в Євангелію!» (Євангелія від Марка 1:15).

Тож ті, що мають вуха, щоб чути, та серце — розуміти почуте, мають чинити гідний плід покаяння, виправити

своє життя, повірити в Євангелію, ухилитись від зла та творити добро, віддалитись від неправедності, полишити гріх, зняти із себе стару людину з ділами її та зодягнутись у нову, створену за подобою Божою в праведності й святості правди. Бо ні хрещення, ні Вечеря Господня, ні членство в церкві, ні будь-яка інша зовнішня церемонія не можуть без віри, народження згори та переміни в житті будь-яким чином догодити Богу або допомогти отримати від Нього якусь утіху чи обіцянку спасіння.

«Отож, учиніть гідний плід покаяння. І не починайте казати в собі: «Маємо батька Авраама». Бо кажу вам, що Бог може піднести дітей Авраамові з цього каміння» (Євангелія від Луки 3:8).

«Щоб відкинути, за першим поступованням, старого чоловіка, який зотліває в звабливих пожадливостях, та відновлятися духом вашого розуму, і зодягнутися в нового чоловіка, створеного за Богом у справедливості й святості правди» (Послання до ефесян 4:22-24).

«Не кажіть неправди один на одного, якщо скинули з себе людину стародавню з її вчинками, та зодягнулися в нову, що відновлюється для пізнання за образом Створителя її» (Послання до колосян 3:9-10).

Навпаки, ми повинні звертатись до Бога зі щирим серцем і повною вірою в Ісуса Христа, як свідчить про Нього Святе Письмо. Через віру ми отримуємо прощення гріхів, освячення, виправдання і стаємо дітьми Божими, причасниками Його розуму, єства та образу як народжені від Бога згори, від нетлінного насіння.

«Маємо й Великого Священика над домом Божим, — то приступімо з щирим серцем, у повноті віри, окропивши серця від сумління лукавого та обмивши тіла чистою водою!» (Послання до євреїв 10:21-22).

Дордрехтське віросповідання

«Хто вірує в Мене, як каже Писання, то ріки живої води потечуть із утроби його» (Євангелія від Івана 7:38).

«Через них даровані нам цінні та великі обітниці, щоб ними ви стали учасниками Божої Істоти, утікаючи від пожадливого світового тління» (2 Послання Петра 1:4).

Стаття VII

Святе хрещення

Щодо хрещення ми віримо й сповідуємо, що всіх віруючих, які розкаялись та через віру, відродження й оновлення Духом Святим поєдналися із Богом, і чиї імена записані на небесах на підставі такого біблійного сповідання своєї віри та виправленого життя потрібно хрестити водою в найдостойніше ім'я Отця, Сина і Духа Святого. Це узгоджується з повелінням Христа, а також — з настановою, прикладом та практикою апостолів, для поховання гріхів та прийняття в спільноту святих. Згодом вони мають навчитися виконувати все, чого навчав Син Божий, про що записано [в Писанні] і що Він заповів Своїм послідовникам.

«А Ісус відповів і сказав йому: «Допусти це тепер, бо так годиться нам виповнити усю правду». Тоді допустив він Його» (Євангелія від Матвія 3:15).

«Тож ідіть, і навчіть всі народи, хрестячи їх в Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів. І ото, Я перебуватиму з вами повсякденно аж до кінця віку! Амінь» (Євангелія від Матвія 28:19-20).

«І казав Він до них: «Ідіть по цілому світові, та всьому створінню Євангелію проповідуйте! Хто увірує й охреститься, — буде спасений, а хто не ввірує — засуджений буде»» (Євангелія від Марка 16:15-16).

«А Петро до них каже: «Покайтеся, і нехай же охреститься кожен із вас у Ім'я Ісуса Христа на відпущення ваших

Анабаптисти. Хто вони?

- гріхів, — і дара Духа Святого ви приймете!»» (Дії апостолів 2:38).
- «Та коли йняли віри Пилипові, що благовістив про Боже Царство й Ім'я Ісуса Христа, чоловіки й жінки охристілися» (Дії апостолів 8:12).
- «І звелів, щоб повіз спинився. І обидва — Пилип та скопець — увійшли до води, і охристив він його» (Дії апостолів 8:38).
- «І хвилі тієї відпала з очей йому ніби луска, і зараз видючий він став... І, вставши, охристився» (Дії апостолів 9:18).
- «Чи хто може заборонити христитись водою оцим, що одержали Духа Святого, як і ми?» (Дії апостолів 10:47).
- «І сторож забрав їх того ж часу вночі, їхні рани обмив, — і охристився негайно він сам та його всі домашні» (Дії апостолів 16:33).
- «Чи ви не знаєте, що ми всі, хто христився у Христа Ісуса, у смерть Його христілися? Отож, ми поховані з Ним хрищенням у смерть, щоб, як воскрес Христос із мертвих славою Отця, так щоб і ми стали ходити в обновленні життя» (Послання до римлян 6:3-4).
- «Ви були з Ним поховані у хрищенні, у Ньому ви й разом воскресли через віру в силу Бога, що Він з мертвих Його воскресив» (Послання до колосян 2:12).

Стаття VIII

Церква Христова

Ми також віримо й сповідуємо видиму церкву Божу, що складається, як уже сказано вище, із тих, хто істинно розкався та увірував, а відтак прийняв справжнє хрещення [по вірі]. Вони поєднані з Богом на небесах і справедливо прийняті у спільноту святих тут, на землі.

Дордрехтське віросповідання

«Бо ми всі одним Духом охрищені в тіло одне, — чи то юдеї, чи геллени, чи раби, чи то вільні, — і всі ми напоєні Духом одним» (1 Послання до коринтян 12:13).

Ми сповідуємо, що такі люди — вибраний рід, священство царське, народ святий, який має свідчення, що вони — дружина та наречена Христова. Справді, вони — діти та спадкоємці вічного життя, *«будуються Духом на оселю Божу»*, збудовану на основі апостолів і пророків, у якої Сам Христос є наріжним каменем, що на ньому побудована Його Церква.

«Суд же такий, що світло на світ прибуло, люди ж темряву більш полюбили, як світло, — лихі-бо були їхні вчинки!» (Євангелія від Івана 3:19).

«І кажу Я тобі, що ти скеля, і на скелі оцій побудую Я Церкву Свою, — і сили адові не переможуть її» (Євангелія від Матвія 16:18).

«Отже, ви вже не чужі й не прихоськи, а співгорожани святим, і домашні для Бога, збудовані на основі апостолів і пророків, де наріжним каменем є Сам Ісус Христос, що на ньому вся будівля, улад побудована, росте в святий храм у Господі» (Послання до ефесян 2:19-21).

«Щоб ми виправдались Його благодаттю, і стали спадкоємцями за надією на вічне життя» (Послання до Тита 3:7).

«І знайте, що не тлінним сріблом або золотом відкуплені ви були від марного вашого життя, що передане вам від батьків, але дорогоцінною кров'ю Христа, як непорочного й чистого Ягняти» (1 Послання Петра 1:18-19).

«Але ви — вибраний рід, священство царське, народ святий, люд власности Божої, щоб звіщали чесноти Того, Хто покликав вас із темряви до дивного світла Свого» (1 Послання Петра 2:9).

Цю церкву живого Бога Він придбав та викупив Своєю дорогоцінною кров'ю, і Він завжди, згідно Своєї обітниці, буде

втішати її й захищати до кінця віку. Він буде жити й ходити серед неї, берегти її, щоб ні потоп, ні бурі, ні сили пекельні не похитнули й не перемогли її. Таку церкву впізнаватимуть за її біблійною вірою, вченням, любов'ю і благочестивим життям, а також — за її чистою поведінкою й діяльністю, дотриманням істинних постанов Христа, які Він залишив і яких наказав свято дотримуватися Своїм учням.

«І линула злива, і розлилися річки, і буря знялася, і на дім отой кинулась, — та не впав, бо на камені був він заснований» (Євангелія від Матвія 7:25).

«І кажу Я тобі, що ти скеля, і на скелі оцій побудую Я Церкву Свою, — і сили адові не переможуть її» (Євангелія від Матвія 16:18).

«Навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів. І ото, Я перебуватиму з вами повсякденно аж до кінця віку!» Амінь» (Євангелія від Матвія 28:20).

«Або яка згода поміж Божим храмом та ідолами? Бо ви храм Бога Живого, як Бог прорік: «Поселюсь серед них і ходитиму, і буду їм Богом, — а вони будуть народом Моїм!»» (2 Послання до коринтян 6:16).

Стаття IX

Обрання вчителів та служителів у церкві

Щодо служіння в церкві та обрання людей для цього ми віримо й сповідуємо таке: оскільки церква не може ні зростати, ні зберігати [належний] устрій без служінь та рукопокладень, Сам Господь Ісус Христос (як батько у своєму власному домі) установив різні служіння та покликання, а також визначив, як служити в кожному з них згідно з визначеною працею та покликом, роблячи правильне та необхідне.

Дордрехтське віросповідання

«І Він, отож, настановив одних за апостолів, одних за пророків, а тих за благовісників, а тих за пастирів та вчителів, щоб приготувати святих на діло служби для збудування тіла Христового» (Послання до ефесян 4:11-12).

Бо Сам Христос, як вірний Пастиренаачальник та Опікун наших душ, був посланий та прийшов у наш світ не зранювати, руйнувати або губити душі людей, але зцілювати та відроджувати їх, шукати загибле, руйнувати серединну перегороду, вчинити із двох одне, зібравши таким чином юдеїв, язичників та людей з усіх народів в одну паству, створюючи Собі Церкву у Своє Ім'я. Він поклав Своє життя, щоб ніхто не загинув; так він потурбувався про їхнє спасіння, звільнив та викупив їх, коли ніхто інший не міг ні допомогти їм, ні як-небудь посприяти.

«Ви-бо були як ті вівці заблукані, та ви повернулись до Пастиря й Опікуна ваших душ» (1 Послання Петра 2:25).

«Син-бо Людський прийшов, щоб спасти загинуле» (Євангелія від Матвія 18:11).

«А тепер у Христі Ісусі ви, що колись далекі були, стали близькі Христовою кров'ю. Він-бо наш мир, що вчинив із двох одне й зруйнував серединну перегороду, ворожнечу, Своїм тілом» (Послання до ефесян 2:13-14).

«Я — двері: коли через Мене хто ввійде, спасеться, і той ввійде та вийде, і пасовисько знайде. [...] Я — Пастир Добрий! Пастир добрий кладе життя власне за вівці. [...] Як Отець Мене знає, так і Я Отця знаю, і власне життя Я за вівці кладу» (Євангелія від Івана 10:9-15).

Також перед Своїм відходом Він подбав про те, щоб у церкві були вірні служителі, апостоли, благовісники, пастирі та вчителі (яких Він обрав Духом Святим із молитвою та молінням), щоб вони керували церквою, пасли Його паству, наглядаючи за нею, оберігаючи та забезпечуючи всім

необхідним. Він наказав їм чинити все так, як Він навчав і показував Своїм прикладом, а також — учити церкву дотримуватись усього, що Він заповідав їм.

«І Він, отож, настановив одних за апостолів, одних за пророків, а тих за благовісників, а тих за пастирів та вчителів, щоб приготувати святих на діло служби для збудування тіла Христового» (Послання до ефесян 4:11-12).

«І сталось, що часу того Він вийшов на гору молитися, і перебув цілу ніч на молитві до Бога. А коли настав день, покликав Він учнів Своїх, і обрав із них Дванадцятьох, яких і апостолами Він назвав» (Євангелія від Луки 6:12-13).

«Після того призначив Господь і інших Сімдесят, і послав їх по двох перед Себе до кожного міста та місця, куди Сам мав іти» (Євангелія від Луки 10:1).

«Навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів. І ото, Я перебуватиму з вами повсякденно аж до кінця віку!»
Амінь» (Євангелія від Матвія 28:20).

Апостоли згодом, як вірні послідовники Христа й служителям церкви, старанно намагалися з молитвою й молінням перед Богом через вибрання братів забезпечити кожне місто та місце, де були церкви, єпископами, пастирями й служителями, рукопокладаючи таких людей, які будуть зважати на самих себе та на науку й піклуватися про паству; здорових у вірі, благочестивих у житті й поведінці, які мають добре свідчення від зовнішніх та в церкві. Відтак вони повинні бути прикладом, світлом та взірцем у всякому благочесті й добрих ділах, гідно здійснюючи постанови Господні — хрещення й Вечерю Господню. Також на [служіння] єпископа вони мають ставити скрізь вірних братів (де лиш такі є), здатних навчити й інших, покладаючи на них руки в Ім'я Господа; та піклуватися про всі потреби церкви згідно зі своїми можливостями. Таким чином, будучи вірними рабами,

вони розвинуть даний їм Господом талант, примножать його й відтак спасуть себе й тих, що їх слухають.

«Вірне це слово: коли хто єпископства хоче, — доброго діла він прагне» (1 Послання до Тимофія 3:1).

«Не занедбуй благодатного дара в собі, що був даний тобі за пророцтвом із покладенням рук пресвітерів. Про це піклуйся, у цім пробувай, щоб успіх твій був явний для всіх! Уважай на самого себе та на науку, тримайся цього. Бо чинячи так, ти спасеш і самого себе, і тих, хто тебе слухає!» (1 Послання до Тимофія 4:14-16).

«І поставили двох: Йосипа, що Варсавою зветься, і що Юстом був названий, та Маттія. А молившись, казали: «Ти, Господи, знавче всіх сердець, покажи з двох одного, котрого Ти вибрав»» (Дії апостолів 1:23-24).

«Я для того тебе полишив був у Криті, щоб ти впорядкував недокінчене та пресвітерів настановив по містах, як тобі я звелів» (Послання до Тита 1:5).

«І покликав він десятьох своїх рабів, дав їм десять мін, і сказав їм: «Торгуйте, аж поки вернуся»» (Євангелія від Луки 19:13).

Також їм належить старанно турбуватись про те, щоб у всіх місцях, якими вони опікуються, було достатньо дияконів (щоб вони приглядали за бідними та піклувались про них), які могли б приймати дари та милостині, щоб з усією чесністю й вірністю розподіляти їх між бідними та нужденними святими.

««Отож, браття, виглядїть із-поміж себе сімох мужів доброї слави, повних Духа Святого та мудрости, — їх поставимо на службу оцю. А ми перебуватимемо завжди в молитві та в служінні слову». І всім людям сподобалося оце слово, і обрали Степана, мужа повного віри та Духа Святого, і Пилипа, і Прохора та Никанора, і Тимона та Пармена, і нововірця Миколу з Антіохії, — їх поставили перед апостолів, і, помолившись, вони руки поклали на них» (Дії апостолів 6:3-6).

Також належить обирати та рукопокладати дияконисами шанованих літніх удів, які б допомагали дияконам відвідувати та втішати скорботних і піклуватися про бідних, немічних, хворих та нужденних. Вони мають відвідувати вдів та сиріт, утішати їх та піклуватись про них, а також брати участь у інших потребах церкви, наскільки будуть спроможні.

«А вдову вносити до списку не менше, як шістдесятлітню, що була за дружину одному чоловікові, засвідчену в добрих ділах, якщо дітей виховала, якщо подорожніх приймала, якщо ноги святим умивала, якщо помагала обездоленим, якщо всякий добрий учинок виконувала» (1 Послання до Тимофія 5:9-10).

«Поручаю ж вам сестру нашу Фіву, служебницю Церкви в Кенхреях, щоб ви прийняли її в Господі, як личить святим, і допомагайте їй, у якій речі буде вона чого потребувати від вас, бо й вона опікунка була багатьом і самому мені» (Послання до римлян 16:1-2).

Далі щодо дияконів, особливо тих, що мають дар та обрані церквою допомагати служителям у їхній праці: їм дозволено наставляти церкву (позаяк вони були на це обрані, про що сказано вище) та працювати в Слові й повчанні. Усі нехай служать один одному з любов'ю даром, що вони отримали від Господа! Таким чином, завдяки спільному служінню та сприянню кожного члена в міру своїх здібностей, тіло Христове може будуватись, а виноградник Господній та церква зростатимуть, зберігаючи належний устрій і порядок.

«А що чув ти від мене при багатьох свідках, те передай вірним людям, що будуть спроможні й інших навчити» (2 Послання до Тимофія 2:2).

Стаття Х

Вечеря Господня

Ми також віримо в дотримання хліболамання, або Вечері Господньої, як встановив її Господь Ісус Христос перед Своїм стражданням, із хлібом та вином. Він спожив її зі Своїми учнями, наказавши їм надалі завжди робити це на спомин про Нього. Тож Його учні також навчали й дотримувались цього в церквах, заповідаючи віруючим робити так на спомин про страждання та смерть нашого Господа, на згадку про Його дорогоцінне ломиме тіло і Його кров, пролиту за нас і за все людство. Вечеря Господня також нагадує нам про дію, звершену Його стражданнями та смертю, а саме — про викуплення та вічне спасіння, які Він придбав для нас Своєю смертю, виявивши таку велику любов до нас, грішників. Його любов особливо спонукає нас любити й прощати одне одному та нашим ближнім, як Він простив нам, а також не забувати підтримувати й берегти єдність та спілкування, які ми маємо з Богом та одне з одним, — єдність, про яку нам свідчить хліболамання.

«Як вони ж споживали, Ісус узяв хліб, і поблагословив, поламав, і давав Своїм учням, і сказав: «Прийміть, споживайте, це — тіло Моє»» (Євангелія від Матвія 26:26).

«Як вони ж споживали, Ісус узяв хліб, і поблагословив, поламав, і дав їм, і сказав: «Прийміть, споживайте, це — тіло Моє!»» (Євангелія від Марка 14:22).

«Узявши ж хліб і вчинивши подяку, поламав і дав їм, показуючи: «Це тіло Моє, що за вас віддається. Це чиніть на спомин про Мене!» По вечері так само ж і чашу, говорячи: «Оця чаша — Новий Заповіт у Моїй крові, що за вас проливається»» (Євангелія від Луки 22:19-20).

Анабаптисти. Хто вони?

«І вони перебували в науці апостольській, та в спільноті братерській, і в ламанні хліба, та в молитвах. [...] І кожного дня перебували вони однодушно у храмі, і, ломлячи хліб по домах, поживу приймали із радістю та в сердечній простоті» (Дії апостолів 2:42-46).

«Чаша благословення, яку благословляємо, — чи не спільнота то крови Христової? Хліб, який ломимо, чи не спільнота він тіла Христового?» (1 Послання до коринтян 10:16).

«Бо прийняв я від Господа, що й вам передав, що Господь Ісус ночі тієї, як виданий був, узяв хліб, подяку віддав, і переломив, і сказав: «Прийміть, споживайте, це тіло Моє, що за вас ламається. Це робіть на спомин про Мене!» Так само і чашу взяв Він по Вечері й сказав: «Ця чаша — Новий Заповіт у Моїй крові. Це робіть, коли тільки будете пити, на спомин про Мене!» Бо кожного разу, як будете їсти цей хліб та чашу цю пити, — смерть Господню звіщаєте, аж доки Він прийде» (1 Послання до коринтян 11:23-26).

Стаття XI

Обмивання ніг святим

Ми також сповідуємо обмивання ніг святим, оскільки Господь Христос не тільки встановив та заповідав це, але й Сам показав приклад, обмивши ноги Своїм апостолам, хоч і був їхнім Господом і Вчителем. Тим самим Він показав їм приклад, щоб і вони обмивали ноги один одному, як Він це зробив їм. Вони наслідували Його приклад і навчили віруючих дотримуватися цього як знаку справжнього смирення, а також згадувати під час цього обмивання ніг те справжнє обмивання, коли ми були обмиті Його дорогоцінною кров'ю для очищення наших душ.

«[Ісус] устає від вечері, і здимає одягу, бере рушника й підперізується. Потому налив Він води до вмивальниці, та

й зачав обмивати ноги учням, і витирати рушником, що ним був підперезаний. І підходить до Симона Петра, а той каже йому: «Ти, Господи, митимеш ноги мені?» Ісус відказав і промовив йому: «Що Я роблю, ти не знаєш тепер, але опісля зрозумієш». Говорить до Нього Петро: «Ти повік мені ніг не обмиєш!» Ісус відповів йому: «Коли Я не вмию тебе, — ти не матимеш частки зо Мною». До Нього проказує Симон Петро: «Господи, — не самі мої ноги, а й руки та голову!» Ісус каже йому: «Хто обмитий, тільки ноги обмити потребує, бо він чистий увесь. І ви чисті, — та не всі». Бо Він знав Свого зрадника, тому-то сказав: «Ви чисті не всі». Коли ж пообмивав їхні ноги, і одержу Свою Він надів, засів знову за стіл і промовив до них: «Чи знаєте ви, що Я зробив вам? Ви Мене називаєте: Учитель і Господь, — і добре ви кажете, бо Я є. А коли обмив ноги вам Я, Господь і Вчитель, то повинні й ви один одному ноги вмивати. Бо то Я вам приклада дав, щоб і ви те чинили, як Я вам учинив. Поправді, поправді кажу вам: Раб не більший за пана свого, посланець же не більший від того, хто вислав його. Коли знаєте це, то блаженні ви, якщо таке чините!»» (Євангелія від Івана 13:4-17).

«А вдову вносити до списку не менше, як шістдесятлітню, що була за дружину одному чоловікові, засвідчену в добрих ділах, якщо дітей виховала, якщо подорожніх приймала, якщо ноги святим умивала, якщо помагала обездоленим, якщо всякий добрий учинок виконувала» (1 Послання до Тимофія 5:9-10).

Стаття XII

Шлюб

Ми віримо й сповідуємо, що в церкві Божій існує шлюб, почесний союз, між двома вільними* віруючими згідно з

* Тобто не пов'язаними іншими шлюбними обіцянками. — *Видавці*

тим, як Бог встановив це на початку в раю, Сам поєднавши Адама та Єву. Такі узи [Слово Боже називає] почесними. Господь Христос, схваливши їх, усунув усі відхилення, які проникли в шлюб до Його приходу, та відновив первісний порядок.

«І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх» (Буття 1:27).

«І сказав Господь Бог: «Не добре, щоб бути чоловіку самотнім. Створю йому поміч, подібну до нього»» (Буття 2:18).

«І вчинив Господь Бог, що на Адама спав міцний сон, — і заснув він. І Він узяв одне з ребер його, і тілом закрив його місце. І перетворив Господь Бог те ребро, що взяв із Адама, на жінку, і привів її до Адама. І промовив Адам: «Оце тепер вона — кість від костей моїх, і тіло від тіла мого. Вона чоловіковою буде зватися, бо взята вона з чоловіка». Покине тому чоловік свого батька та матір свою, та й пристане до жінки своєї, — і стануть вони одним тілом» (Буття 2:21-24).

Так само й апостол Павло вчив та дозволяв шлюб у церкві, даючи кожному вільно обирати, чи укласти йому шлюб, але тільки в Господі та згідно з первісним порядком. Ми вважаємо, що під фразою «в Господі» потрібно розуміти, що як патріархи мали шукати дружин зі свого роду або народу, так і віруючі в Новому Завіті вільні укласти шлюб тільки з тими, хто належить до «роду вибраного», тобто до духовного роду Христа. А саме: маються на увазі ті й тільки ті, хто (іще до укладання шлюбу) поєднався з церквою єдиним серцем і душею, прийняв те саме хрещення та належить до тієї ж церкви, поділяє одну й ту саму віру, вчення та спосіб життя. Тільки тоді вони можуть поєднатись у шлюбі. Такі пари потім поєднає Бог у Своїй церкві згідно з первісним порядком; це і є «шлюб у Господі».

Дордрехтське віросповідання

«Дружина законом прив'язана, поки живе чоловік її; коли ж чоловік її вмере, вона вільна виходити заміж, за кого захоче, аби тільки в Господі» (1 Послання до коринтян 7:39).

«Чи ми права не маємо водити з собою сестру, дружину, як і інші апостоли, і Господні брати, і Кифа?» (1 Послання до коринтян 9:5).

«Бо ти підеш до краю мого, і до місця мого народження, і візьмеш жінку для сина мого, для Ісака» (Буття 24:4).

«І побачив Ісав, що Ісак поблагословив Якова, і послав його до Падану арамейського, щоб узяв собі звітти жінку, і поблагословив його, кажучи: «Не бери жінки з дочок ханаанських», і що послухався Яків батька свого й матері своєї, та й пішов до Падану арамейського» (Буття 28:6-7).

«Оце та річ, що Господь заповів про Целофхадових дочок, говорячи: Вони стануть за жінок тим, хто їм подобається, тільки родові племена їхнього батька вони стануть за жінок. І не буде переходити спадщина Ізраїлевих синів від племена до племена, бо кожен із Ізраїлевих синів буде держатися спадщини племена своїх батьків. А кожна дочка, що посяде спадщину від племена Ізраїлевих синів, стане за жінку одному з роду племена батька свого, щоб Ізраїлеві сини володіли кожен спадком батьків своїх. І не буде переходити спадок від племена до іншого племена, бо кожен із племен Ізраїлевих синів буде держатися спадку свого» (Числа 36:6-9).

Стаття XIII

Призначення цивільної влади

Ми також віримо й сповідуємо, що Бог встановив цивільну владу для покарання нечестивих та захисту благочестивих,

а також — для правління у світі (у країнах та містах), щоб підтримувати добрий правопорядок серед своїх підлеглих. Тому ми не повинні зневажати та лихословити правителів або противитись їм, але повинні визнавати їх та віддавати їм честь як слугам Божим, виявляючи їм послух. Ми маємо бути готові на всяку добру справу в усьому, що не суперечить закону, волі та заповідям Божим, справно сплачуючи мита, данину та податки, віддаючи правителям належне, як навчав і чинив Сам Син Божий, заповідаючи Своїм учням чинити так само. А ще ми маємо постійно і ревно молитися Господу за владу та її благополуччя, а також — за свою країну, щоб під її захистом проводити тихе й мирне життя в усякому благочесті та чистоті. І до того ж ми повинні молитися, щоб Господу вгодно було винагородити можновладців тут і у вічності за всі привілеї, переваги та свободи, яким ми радіємо під їхнім гідним правлінням*.

«Нехай кожна людина кориться вищій владі, бо немає влади, як не від Бога, і влади існуючі встановлені від Бога. Тому той, хто противиться владі, противиться Божій постанові; а ті, хто противиться, самі візьмуть осуд на себе. Бо володарі — пострах не на добрі діла, а на злі. Хочеш не боятися влади? Роби добро, і матимеш похвалу від неї, бо володар — Божий слуга, тобі на добро. А як чиниш ти зле, то бійся, бо марно він носить меча, він-бо Божий слуга, месник у гніві злочинцеві! Тому треба коритися не тільки ради страху кари, але й ради сумління. Через це ви й податки даєте, бо вони служителі Божі, саме тим завжди зайняті. Тож віддайте належне усім: кому податок — податок, кому

* На час написання цього віросповідання у 1632 р. католики вже не правили Нідерландами. Голландські меноніти жили під прихильним правлінням Нідерландської реформатської церкви. У будь-якому разі ми маємо пам'ятати, що людина отримує нагороду у вічності лише за умови справжнього покаяння та зміненого життя. — *Видавці*

Дордрехтське віросповідання

мито — мито, кому страх — страх, кому честь — честь»
(Послання до римлян 13:1-7).

«Нагадуй їм, щоб слухали влади верховної та корилися їй, і до всякого доброго діла готові були, щоб не зневажали нікого, щоб були не сварливі, а тихі, виявляючи повну лагідність усім людям» (Послання до Тита 3:1-2).

«Шануйте всіх, братство любіть, Бога бійтеся, царя поважайте» (1 Послання Петра 2:17).

«Та щоб їх не спокусити, піди над море, та вудку закинь, і яку першу рибу ізловиш, візьми, і рота відкрий їй, — і знайдеш статисти; візьми ти його, — і віддай їм за Мене й за себе...» (Євангелія від Матвія 17:27).

«А Він каже до них: «Чий це образ і напис?» Ті відказують: «Кесарів». Тоді каже Він їм: «Тож віддайте кесареве — кесареві, а Богові — Боже»» (Євангелія від Матвія 22:20-21).

«Отже, перш над усе я благаю чинити молитви, благання, прохання, подяки за всіх людей, за царів та за всіх, хто при владі, щоб могли ми провадити тихе й мирне життя в усякій побожності та чистості» (1 Послання до Тимофія 2:1-2).

Стаття XIV

Захист силою

Щодо помсти та опору ворогу мечем ми віримо й сповідуємо, що Господь Христос, а також Його учні й послідовники забороняли будь-яку помсту. Нам також заповідано не платити нікому злом за зло або лайкою за лайку, а вкласти меч у піхви або, як передрікали пророки, перекувати мечі на лемеші.

«А Я вам кажу не противитись злому. І коли вдарить тебе хто у праву щоку твою, — підстав йому й другу. [...] А Я вам кажу: Любіть ворогів своїх, благословляйте тих,

Анабаптисти. Хто вони?

хто вас проклинає, творить добро тим, хто ненавидить вас, і молиться за тих, хто вас переслідує» (Євангелія від Матвія 5:39-44).

«Благословляйте тих, хто вас переслідує; благословляйте, а не проклинайте!» (Послання до римлян 12:14).

«Не платіть злом за зло, або лайкою за лайку, навпаки, — благословляйте, знаючи, що на це вас покликано, щоб ви вспадкували благословення» (1 Послання Петра 3:9).

«І Він буде судити між людьми, і буде численні народи розсуджувати. І мечі свої перекують вони на лемеші, а списи свої — на серпи. Не підійме меча народ проти народу, і більше не будуть навчатись війни!» (Книга пророка Ісаї 2:4).

«І Він буде судити численні племена, і розсуджувати буде народи міцні аж у далечині. І вони перекують мечі свої на лемеші, а списи свої — на серпи. Не підійме меча народ на народ, і більше не будуть навчатись війни!» (Книга пророка Михея 4:3).

Відтак ми розуміємо, що згідно з життям, прикладом та вченням Христа, ми не повинні завдавати болю, шкоди або страждання будь-кому, а шукати справжнього благополуччя та спасіння всіх людей. Також, якщо того вимагатимуть обставини, [ми повинні] тікати, заради Господа, з одного міста або країни в іншу, терпіти пограбування свого майна, але нікому не завдавати шкоди. Якщо нас вдарили по одній щоді, ми маємо підставити іншу, а не мститися за себе або відповідати ударом на удар.

«А Я вам кажу не противитись злому. І коли вдарить тебе хто у праву щоку твою, — підстав йому й другу» (Євангелія від Матвія 5:39).

«А коли будуть вас переслідувати в одному місті, утікайте до іншого. По правді кажу вам, — не встигнете ви обійти міст Ізраїлевих, як прийде Син Людський» (Євангелія від Матвія 10:23).

Дордрехтське віросповідання

«Не мститься самі, улюблені, але дайте місце гніву Божому, бо написано: «Мені помста належить, Я відплачу», говорить Господь» (Послання до римлян 12:19).

Крім того, ми маємо молитися за своїх ворогів та, якщо вони голодні або спрагли, нагодувати й напоїти їх, запевняючи їх таким чином у своїй прихильності та бажанні перемогати зло добром.

«Отож, як твій ворог голодний, — нагодуй його; як він прагне, — напій його, бо, роблячи це, ти згортаєш розпалене вугілля йому на голову. Не будь переможений злом, але перемагай зло добром!» (Послання до римлян 12:20-21).

Врешті, нам слід робити добро, *«доручаючи себе кожному сумлінню людському перед Богом»*, та, згідно з законом Христа, не вчиняти з іншими так, як нам би не хотілося, щоб учинили із нами.

«Але ми відреклися тайного сорому, не ходячи в хитрості та не перекручуючи Божого Слова, але з'явленням правди доручуємо себе кожному сумлінню людському перед Богом» (2 Послання до коринтян 4:2).

«Тож усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви. Бо в цьому Закон і Пророки» (Євангелія від Матвія 7:12).

«І як бажаєте, щоб вам люди чинили, так само чиніть їм і ви» (Євангелія від Луки 6:31).

Стаття XV

Клятви

Щодо клятв ми віримо й сповідуємо, що Господь Христос заборонив їх використання та навчав Своїх послідовників не клястися зовсім, а їхнє «так» має бути «так», а «ні» — «ні».

Відтак ми розуміємо, що всі клятви, значні чи незначні, заборонені. Замість цього всі наші обіцянки, зобов'язання та домовленості, всі наші заяви та свідчення про будь-яку справу мають підтверджуватись лише нашим словом: «так» у тому, що «так», та «ні» в тому, що «ні». При цьому завжди, в усіх питаннях і з усіма людьми, ми маємо дотримуватись усього, що ми підтвердили, таким чином, наче ми скріпили це офіційною клятвою або присягою. І якщо ми так робитимемо, то віримо, що ніхто, навіть магістрат, не матиме справедливої підстави вимагати від нас більше*.

Стаття XVI

Відлучення або виключення з церкви

Ми також віримо й сповідуємо відлучення (або відділення), тобто християнське покарання з боку церкви заради виправлення, а не погибелі. Це робиться для того, щоб відрізнати чисте від нечистого. Якщо хто-небудь з просвітлених, які пізнали правду та прийняли в спільноту святих, знову грішить гріхом до смерті, чи то самовільно або за зухвалістю проти Бога, або інакше, та впадає в безплідні діла темряви (тим самим відділяючись від Бога та відчужуючись від Царства Божого), то такий (після того, як це відкриється і стане відомим церкві) не може залишатись у зібранні праведних, а має бути відлучений від церкви як порушник та явний грішник, викритий перед усіма та відкинутий як закваска. Це необхідно для його виправлення, як приклад та попередження для інших, а також для того, щоб берегти церкву чистою, неоскверненою та непорочною, щоб Ім'я Господнє

* Немає гарантії, що всі уряди дозволять нам чинити за нашими переконаннями щодо клятв, але ми все одно маємо в усьому чинити за Словом Божим. — *Видавці*

не зневажалося, а на церкву не було наруги, та щоб не було каменя спотикання перед зовнішніми. І, нарешті, це необхідно, щоб грішник не був осуджений зі світом, але усвідомив свою провину, що спонукає його до смутку, покаяння та виправлення життя.

«Бо то тільки переступи ваші відділювали вас від вашого Бога, і ваші провини ховали обличчя Його від вас, щоб Він не почув» (Книга пророка Ісаї 59:2).

«Віддати такого сатані на погибіль тіла, щоб дух спасся Господнього дня! Величання ваше не добре. Хіба ви не знаєте, що мала розчина все тісто заквашує? [...] Бо що ж мені судити й чужих? Чи ви не судите своїх?» (1 Послання до коринтян 5:5-6, 12).

«А тих, хто грішить, картай перед усіма, щоб і інші страх мали» (1 Послання до Тимофія 5:20).

«Ось тому-то, відсутній, пишу це, щоб прийшовши, не мав я вчинити суворо за владою, якої Господь мені дав на будування, а не на руйнування» (2 Послання до коринтян 13:10).

Щодо братського вмовляння або напоумлення, а також напоумлення тих, хто помиляється, нам необхідно докласти всієї старанності та турботи в піклуванні про них, вмовляючи їх з усією лагідністю, щоб вони виправили свої шляхи; а тим, які впираються й далі, потрібно докоряти, як того вимагатимуть обставини. Отже, церква має *«вилучити лукавого з-поміж себе самих»* (чи це лукавство у вченні, чи у житті), але нікого іншого.

«Браття мої, — коли хто з-поміж вас заблудить від правди, і його хто наверне, хай знає, що той, хто грішника навернув від його блудної дороги, той душу його спасає від смерти та безліч гріхів покриває!» (Послання Якова 5:19-20).

Стаття XVII

Уникнення відлучених

Щодо обмеження у спілкуванні або уникнення тих, хто був відлучений від церкви, ми віримо й сповідуємо: якщо хтось через нечестиве життя або через викривлене вчення настільки відпав, що став відлученим від Бога й відтак був також відлучений і покараний церквою, такого потрібно, згідно вчення Христа та Його апостолів, не звертаючи уваги на особу, уникати всім іншим членам церкви (а особливо — тим, кому відомі його дії) під час їжі, пиття та іншого подібного спілкування. З таким не слід спілкуватися, щоб не опоганитися та не стати співучасником його гріхів. Мета в тому, щоб грішник засоромився, зажурився серцем та відчув докори сумління й повернувся на правильний шлях.

«Я писав вам у листі не єднатися з перелюбниками, — але не взагалі з цьогосвітніми перелюбниками, чи з користолюбцями, чи з хижакми, чи з ідолянами, бо ви мусили були б відійти від світу. А тепер я писав вам не єднатися з тим, хто зветься братом, та є перелюбник, чи користолюбець, чи ідолянин, чи злоріка, чи п'яниця, чи хижак, — із такими навіть не їсти!» (1 Послання до коринтян 5:9-11).

«Благаю ж вас, браття, щоб ви остерегалися тих, хто чинить розділення й згіршення проти науки, якої ви навчилися, і уникайте їх» (Послання до римлян 16:17).

«Коли ж хто не послухає нашого слова через цього листа, зауважте того, і не майте з ним зносин, щоб він був посоромлений» (2 Послання до солунян 3:14).

«Людини-єретика, по першій та другій наставленні, відрикайся, знаючи, що зіпсувся такий та грішить, і він сам себе засудив» (Послання до Тита 3:10-11).

Однак в униканні, як і в напоумленні, слід виявляти таку помірність і християнську розсудливість, щоб вони привели грішника до зцілення, а не до загибелі. Бо якщо він потребує, голодний, спраглий, голий, хворий або переживає будь-яке інше лихо, наш обов'язок, якщо це необхідно, згідно з любов'ю і вченням Христа та Його апостолів, надати йому допомогу й підтримку. Інакше уникання буде сприяти скоріше погибелі, ніж виправленню та покаянню.

«Благаємо ж, браття, ми вас: напоумляйте непорядних, потішайте малодушних, підтримуйте слабих, усім довготерпіть!» (1 Послання до солунян 5:14).

Таких людей не варто вважати неприятелями, а навчати, як братів, щоб допомогти їм усвідомити свої гріхи й покаятися, примиритись із Богом та згодом бути знову прийнятими до церкви. Відтак до них необхідно виявляти любов, наскільки це можливо.

«Та не майте його за неприятеля, а навчайте, як брата»
(2 Послання до солунян 3:15).

Стаття XVIII

Воскресіння мертвих та останній суд

Врешті, щодо воскресіння мертвих, ми сповідуємо устами й віримо серцем, згідно з Писанням, що в останній день усі померлі воскреснуть і оживуть під дією незбагненої сили Божої. Вони разом із тими, хто ще в той час буде жити, переміняться, як оком змигнути, поставши при звуку останньої сурми перед судовим престолом Христовим. Тоді добрі будуть відділені від злих, щоб *«...кожен прийняв згідно з тим, що в тілі робив він, чи добре, чи лихе»*. Добрі, тобто благочестиві, будуть, як благословенні, підхоплені з Христом і

увійдуть у життя вічне, досягнувши радості, якої «...око не бачило й вухо не чуло, і що на серце людині не впало...», і царюватимуть та радітимуть із Христом на віки вічні.

«Бо в воскресенні ні женяться, ані заміж виходять, але як анголи ті на небі. А про воскресення померлих хіба не читали прореченого вам від Бога, що каже: «Я Бог Авраамів, і Бог Ісаків, і Бог Яковів; Бог не є Богом мертвих, а живих» (Євангелія від Матвія 22:30-32).

«Коли ж прийде Син Людський у славі Своїй, і всі анголи з Ним, тоді Він засяде на престолі слави Своєї» (Євангелія від Матвія 25:31).

«І багато хто з тих, що сплять у земному поросі, збудяться, одні на вічне життя, а одні на наруги, на вічну гидоту» (Книга пророка Даниїла 12:2).

«Та я знаю, що мій Викупитель живий, і останнього дня Він підійме із пороху цю шкіру мою, яка розпадається, і з тіла свого я Бога побачу» (Книга Йова 19:25-26).

«Не дивуйтесь цьому, бо надходить година, коли всі, хто в гробах, — Його голос почують, і повиходять ті, що чинили добро, на воскресення життя, а котрі зло чинили, на воскресення Суду» (Євангелія від Івана 5:28-29).

«Ось кажу я вам таємницю: не всі ми заснемо, та всі перемінимось, — раптом, як оком змигнути, при останній сурмі: бо засурмить вона — і мертві воскреснуть, а ми перемінимось!..» (1 Послання до коринтян 15:51-52).

«Не хочу ж я, браття, щоб не відали ви про покійних, щоб ви не сумували, як і інші, що надії не мають» (1 Послання до солунян 4:13).

А нечестиві та безбожні, як прокляті, будуть кинуті «до темряви зовнішньої», у вічні муки пекла, «де їхній черв'як не вмирає, і не гасне огонь» та де в них, згідно зі Святим Письмом, ніколи не буде ні надії, ні втіхи, ні викуплення.

Дордрехтське віросповідання

«І вийдуть вони та й побачать ті трупи людей, що відпали від Мене, бо їхня черва не помре й не погасне огонь їхній, — і стануть вони за гидоту для кожного тіла!»

(Книга пророка Ісаї 66:24).

«І ці підуть на вічну муку, а праведники — на вічне життя»

(Євангелія від Матвія 25:46).

«Де «їхній черв'як не вмирає, і не гасне огонь»» (Євангелія від

Марка 9:46).

«То той питиме з вина Божого гніву, вина незмішаного в чаші гніву Його, і буде мучений в огні й сірці перед анголами святими та перед Агнцем. А дим їхніх мук підійматиметься вічні віки. І не мають спокою день і ніч усі ті, хто вклоняється звірині та образу її, і приймає знамено ймення Його» (Об'явлення 14:10-11).

Хай зробить усіх нас Господь за Своєю благодаттю придатними та гідними, щоб не спіткало нас жодне з цих лих; щоб ми уважно стежили за собою, щоб у той день знайтися перед Ним у мирі, неоскверненими та непорочними! Амінь!

Отже, це і є, як уже було сказано вище, основні статті нашої загальнохристиянської віри, яким ми навчаємо і яких дотримуємось у наших церквах та серед наших людей. Вони, на наше переконання, є єдиною справжньою християнською вірою, якої свого часу дотримувались і якої навчали апостоли. Навіть більше: вони засвідчили про цю віру своїм життям та підтвердили її своєю смертю; деякі з них запечатали її своєю кров'ю. Разом з апостолами та всіма благочестивими людьми ми (за своєю неміччю) щиро бажаємо триматися цієї віри в житті та смерті, щоб згодом з ласки Божої отримати спасіння разом із ними.

Ці [статті] були складені та схвалені нашими об'єднаними церквами в місті Дордрехті 21 квітня 1632 р. Під ними

підписався п'ятдесят один служитель із Дордрехта, Мідделбурга, Фліссінгена, Амстердама, Гарлема, Бомеля, Роттердама, Крефельда, Зеландії, Східама, Лейдена, Блокзейла, Зіркзе, Утрехта, Горінгема та Арнема.

Крім того, це віросповідання, прийняте цими церквами та підписане їхніми служителями, пізніше одноголосно прийняли всі церкви Ельзасу й Німеччини. Його підписали служителі та єпископи, що зібрались у м. Оненаймі (Ельзас) 4 лютого 1660 р.

Виноски

1 Брахт Тилеман Ян ван. *Martyrs Mirror* (уперше видана у 1660 р.) Переклад англійською мовою Д. Ф. Сомма (Скотдейл, Пенсильванія: Herald Press, 1938), с. 24-25.

2 Детальніше про це можна дізнатись із таких книг: Дженкінс Ф. *The Lost History of Christianity: The Thousand-Year Golden Age of the Church in the Middle East, Africa and Asia—and How It Died*. Нью-Йорк: Harper Collins Publisher, 2008; Стюарт Д. *Nestorian Missionary Enterprise*. Единбург: T. and T. Clark, 1928; Піскатевей, Нью-Джерсі: Gorgias Press LLC, 2007.

3 Хорш Д. *Mennonites in Europe*. Крокет, Кентукі: Rod and Staff Publishers, Inc., 1995, 371 с.

4 Мартін М. С. Чаша и крест. Ефрата, Пенсильванія: Друкарня Благодать, 2014, 331 с.

5 Хорш. *Mennonites in Europe*, 371 с.

6 Уенгер Д. К. *The Theology of Pilgram Marpeck* // *Mennonite Quarterly Review*. Жовтень 1938, № 12, с. 235-236.

7 Хорш Д. *Mennonites in Europe*. 317 с.

8 Там саме.

9 Zürich // *The Mennonite Encyclopedia*. 1045 с.

10 Грац Д. Л. *Bernese Anabaptists and Their American Descendants*. Скотдейл, Пенсильванія: Herald Press, 1953. Перевидано: Masthof Press. 79 с.

11 Сімонс М. *A Humble and Christian Justification and Replication* // Збірник праць. Т. II, 309 с. Процитовано за: *Community of Goods* // *The Mennonite Encyclopedia*, 1956, 659 с.

12 *Songs of the Ausbund*. Міллерсбург, Огайо: Ohio Amish Library, 2010, Т. 1, 9 с.

13 Ловрі Д. У. *Hans Landis: Swiss Anabaptist Martyr in Seventeenth Century Documents*. Міллерсбург, Огайо: Ohio Amish Library, 2003, с. 51-52.

Анабаптисти. Хто вони?

- 14 Останнім швейцарським мучеником був Ганс Ландіс. Див. Хорш Д. *Mennonites in Europe*, 67 с; Також див. Ловрі Д. У. *Hans Landis*.
- 15 Див. Мюллер Е. *History of the Bernese Anabaptists*. Переклад Д. А. Гінгеріч. Ейлмер, Онтаріо: Pathway Publishers, 2010, с. 264-267.
- 16 Там саме, 271 с.
- 17 *Palatinate* // *The Mennonite Encyclopedia*, с. 109-110.
- 18 Цитати з книги «*Mennonites in Europe*», с. 398-400.
- 19 *Dress* // *The Mennonite Encyclopedia*, 168 с; Хорш Д. *Mennonites in Europe*, 83 с.
- 20 Бендер Г. С. *The Discipline Adopted by the Strasburg Conference of 1568* // *The Mennonite Quarterly Review* 1. Січень 1927, 65 с. Російський переклад наведено у книзі «Чаша и крест», 351 с.
- 21 *Dress* // *The Mennonite Encyclopedia*, 101 с.
- 22 *Martyrs Mirror* («Дзеркало мучеників»), 466 с. Ув'язнений брат був гуттеритом.
- 23 Ловрі Д. У. *The Martyrs' Mirror Made Plain*. Ейлмер, Онтаріо: Pathway Publishers, 1997, 66 с.
- 24 Гінгріч М. *Mennonite Attire Through Four Centuries*. Брайнігсвіль, Пенсильванія: The Pennsylvania German Society, 1970, с. 23, 96-97, 100.
- 25 *Golden Apples in Silver Bowls*. Ланкастер, Пенсильванія: Lancaster Mennonite Historical Society, 1999, 91 с.
- 26 Ловрі Д. У. *An Old Writing on the Woman's Covering* // *Mennonite Historical Bulletin*. Квітень 1988. с. 4-5. Цитата з книги Твіска «*Schriftuerlijcke Vereeniging*» («Гармонія Писання»). У цьому розділі Твіск порівнює 1 Послання до коринтян 11:5 та 14:34, доводячи, що вони не суперечать одне одному.
- 27 Приклади таких зображень — гравюри Яна Льюїкена у книзі «Дзеркало мучеників»; картина Рембрандта 1641 р. — «Менонітський проповідник Ансло та його дружина», на якій зображено проповідника, який розмовляє зі своєю дружиною («*Mennonites in Europe*», після с. 198); а також картина швейцарської менонітки XVIII ст. («*Mennonites in Europe*», перед с. 77). Ця ж картина надрукована в кольоровому варіанті у книзі «*Mennonite Attire Through Four Centuries*», перед с. 1.
- 28 *Prayer Veiling* // *The Mennonite Encyclopedia*, 213 с. На різних картинах представлені жінки (не менонітки) пізнішого періоду з покритими головами, на с. 123-125 книги «*Mennonite Attire Through Four Centuries*».

29 *Martyrs Mirror* («Дзеркало мучеників»), с. 9-10.

30 Велика кількість швейцарських менонітів, які залишились у горах Юра, у ХІХ ст. емігрувала у штат Огайо. Див. про це книгу: Грац Д. *Bernese Anabaptists and Their American Descendants*. Скотдейл, Пенсильванія: Herald Press, 1953; Перевидано: Masthof Press.

31 Написав єпископ Крістіан Буркхолдер поряд з м. Ефрата у штаті Пенсильванія. Уперше надруковано в 1804 р. у книзі «*Anrede an die Jugend*» («Звернення до молоді»).

Серед людей, які сповідують Ісуса Христа, є багато різноманітних течій, представники яких по-різному проявляють віру в повсякденному житті. Багато людей лише називають себе християнами, але не є ними насправді. Але є й справжні християни, які дійсно твердо вірять й намагаються в усіх аспектах свого життя наслідувати Ісуса Христа, свого Господа й Спасителя, і коритися Йому. Ця книга розповідає про анабаптистів, саме таких християн, які переконані у тому, що церква має складатися лише з відроджених, щирих послідовників Ісуса.

Ми закликаємо читачів самостійно досліджувати Біблію, щоб переконатися, чи справді це вчення засноване на Слові Божому.

